

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 240

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis co tă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Rapsozii noștri.

Dela cântecele de dor ale feciorilor din sate, și până la poezia de o mare subtilitate a unui Coșbuc, Iosif și Goga; dela declamările unui diletant pela serbările populare și până la jocul artistic al unui actor de talia lui Zaharie Bârsan; dela muzica lăutarilor și până la compozițiile măiestre ale lui G. Dima, Mureșanu, Brediceanu și Vidu, ce distanță mare, ce drum greu și lung, pe care l-a străbătut geniul neamului nostru, încet, dar cu o stăruință de fier, cu toate că n'am ajuns încă ținta dorită!

Înainte de o jumătate de veac, neam de iobagi, neam de robi pe latifundiile grofilor unguri, bun pentru biruri și pentru gloanțele jandarmilor; azi, năzuințele noastre tind să ne scoată dela spatele lui Dumnezeu, să cucerim și noi în lume un loc încălzit de soarele culturii umane, căci trebuințele noastre sufletești sunt mai multiple și mai complexe.

Dacă năzuințele noastre nu sunt încă încoronate de un succes desăvârșit, nu suntem noi de vină, ci hegemonii noștri, cari la orice pas caută să împiedece progresul nostru: îl vor retarda, de oprit însă, nu-l vor putea!

E adevărat, că ne-au instrăinat aristocrația noastră cu blazon, dar din mijlocul poporului nostru au răsărit conducători noi, intelectuali noștri, cari stau în nemijlocită apropiere cu poporul; nu ne putem bucura încă de roadele binefăcătoare ale unei universități naționale, avem însă Asociația noastră, care îngrijește, în marginile posibilității, de trebuințele sufletești ale neamului; fără mu-

zee artistice, dar la orice ocazie binevenită, aranjăm expozițiile noastre de artă națională, pe cari ei nu ne-o pot smulge cu forța.

La Budapesta, fiecare sesiune de legislație ne făurește obezi și cătușe nouă; din când în când auzim de transfuși noi în tabăra contrară, aceasta însă nu ne face să pierdem speranța, căci de fiecare cracă tăiată, un nou mugur răsare din trupină, un nou semn de vi-guroasă viață.

Au voit să ridice gard de spini între noi și frații noștri din regat, oprindu-i pe artiștii de dincolo, ca să deie reprezentării prin orașele noastre. Eram în pericol să fim lipsiți de binefacerile artei, dar atunci a intervenit la timp „Fondul de Teatru”, a creat burse pentru tinerele talente ce promiteau și ne-am educat artiști din mijlocul nostru. Într'un interval scurt, silințele „Fondului de Teatru” au dat roade deosebit de satisfăcătoare: pentru scenă avem pe d. și d-na Bârseanu, Bănuș și pe Băilă, iar pentru muzica vocală și instrumentală pe Mărcuș, Crișan, Voileanu și Aca de Barbu.

Dacă crearea unui conservator de muzică și artă dramatică, înființarea unei opere și a unui teatru național sunt numai niște visuri încă iluzorice la noi în Ardeal, trebuie să ne mulțănim deocamdată cu trupele ambulante. Aceste vor fi precursorii, pregătitorii mulțimei pentru artiștii și instituțiile ce vor veni după noi: artiștii de azi vor fi vestitorii vremilor viitoare.

Doi dintre ei, d-nii Mărcuș și Crișan, absolvând anul acesta cu succes strălucit Academia de muzică din Viena, fac în vara aceasta un turneu, vin înaintea publicului ro-

mănesc să arete măsura talentului lor, drept mulțămite pentru sprijinul ce l-au primit. Pește câțiva ani li vor urma alții, căci în conservatoriile de muzică și artă dramatică din București și Viena urmează un număr însemnat din cei mai buni elevi din mijlocul nostru: la conservatorul de muzică din București, d-șoarele Dora Lepa și Leontina Papp, — cea din urmă distinsă de M. Sa Regina României — talente cari s'au remarcat chiar dela început, iar la cel de artă dramatică, d. Al. George, d-șoarele A. Bujiganu și Popa Radu, mai ales însă d-șoara Mărioara Dima, un talent extraordinar, desigur cel mai de valoare element dramatic din întreg conservatorul.

Care-i acum datoria publicului român față de artiștii săi? Fondul de teatru care a dezvoltat într'un timp așa de scurt o activitate așa de frumoasă trebuie numai decât să fie sprijinit, în primul rând însă trebuie sprijiniți artiștii. Noi ni i-am crescut nu pentru dansii, ci pentru noi, pentru educația noastră artistică: să-i sprijinim deci!

Gradul de cultură al unui popor nu se poate socoti numai după numărul artiștilor care-i produce, ci mai ales după sprijinul care li-l acordă, după înțelegerea artei ce o manifestă. Cu ocazia acestui turneu, când artiștii noștri vin cu un program compus nu numai din ușoare cântece populare, ci și din piese grele clasice, publicul românesc trebuie să deie dovezi ori de poate să înțeleagă cea mai înaltă manifestare a artei.

Să nu clădim dela vârf, ci dela temelie. De ce trimitem an de an elevi la conservatoriile de muzică și artă dramatică din Bu-

Frica

De I. Broșu.

Dineul se terminase la orele opt și se servea cafeaua în salon.

Dispoziția oaspeților în general era bună, dar cu toate acestea se considera imposibilă o conversație, care ar fi fost în stare a răpi deodată toate sufletele. Pare că plutea în aer pretutindeni o apăsare misterioasă, o ceață nedefinită, o somnolență oneroasă, ce oprea sborul avântat al fantaziei. Totul silea să te dai învins acelei oboseli dulci, care te cuprinde, după o masă copioasă într'o cameră plină de trandafiri și parfum — în ochi, în mâni, în creier, cu un cuvânt pretutindeni. Cine oare n'a cunoscut și cine s'a putut refugia vre-odată din mreșile ei întinse? Acesta e timpul cel mai dificil pentru ca un spirit fie cât se poate de eminent, să brilieze, să amuzeze, să răpească... Vase mari japoneze încărcate cu brațe întregi de roze, de heliotrop și rezedă, îmbătați, și parfumul acesta natural amestecat cu acela mai greu pe care îl au femeile elegante totdeauna pe haine, în păr, și pe mâni, tulbură sufletele ca o chemare senzuală!

Ți-ar fi plăcut să rămâi etern în această indefinibilă și neînțeleasă monotonie, în această deșteptare a simțurilor. Cine s'ar fi deslipit de fotoliul, în care se da posibilitatea să visezi, să

inubești, și să alergi pe câmpuri necuprinse de flori, fără de a face un pas, sau fără de a închide și deschide pleoapa oboșită? Cine ar fi dorit oare să se retragă din aceste valuri dulci, ale nocturnei liniști și ale monotoniei?...

Căldura etofantă a nesfârșitei după amiezi de Iulie începu să se potolească, cerul se acoperi pe unele locuri c'o perdea de nori, iar vântul pe neobservate prinse a ridica pe șoseaua ce se pierdea în zare dreaptă și strălucitoare ca un fluviu de argint, rotoacele mari de praf. Cu apropierea întunecului, creștea necontenit și monotonia. El se furișă prin perdelele încă luminoase în stingerea dulce a asfințitului, iar umbrele diafane alunecau una după alta prin ferestrele deschise, ca niște fluturi gigantici și eterici veniți din altă lume, pierzând-se pe sub mese, pe etajere, și dealungul persienelor pretioase. Dinpreună cu ei năvăleau în cameră, aduse de vânt, o grindină de petale, din teii înfloriți, căzând ușor, unele jos pe covoare, iar altele în părul femeilor, făcându-le să tresară și să se cutremure la fiece atingere ușoară, și deșteptându-le în suflet cine știe ce amintire dulce, într'o fulgerare de-o clipă. Incepeam a înțelege atunci o limbă nouă, cu mult mai interesantă decât aceea pe care o vorbim și scriem, ce nu e compusă din cuvinte, ci din sute de nuanțe aproape imperceptibile. Și cine ar putea afirma, că într'un suspin discret de femeie, nu se află mai mult mister, decât în ori și care limbă omenească?

Câteva picături de ploaie izbîră deodată în geamuri... Acesta fu semnalul unei mișcări, unei treziri, unei reafări. După multă dibuire în dreapta și în stînga, discuția află pentru câteva momente un punct stabil, pe care se răzîmă. Un avocat tânăr și inteligent, aduse vorba de spiritism, iar cuvântul acesta abia pronunțat, fascină întreaga societate. Dama fură în primul rând și repede încântate. Se începu pe rând o înșiruire interesantă de povestiri, în cari apariția spiritelor, mișcarea meselor, adresarea de întrebări și primirea de răspunsuri, aveau un rol important. Unii susțineau cu toată seriozitatea, citînd chiar nume celebre ca Du Prel și Krookes, că au avut vedenii, că au văzut spiritele pe cari le-au recunoscut, și dela cari au primit frapante comunicări. Se vorbi despre stările de catalepsie, despre hipnotism și mesmerism, cu un cuvânt se aruncară în cumpănă toate cunoștințele pe cari erau în stare să le poseadă niște diletanți, în materia aceasta. Resultatul final la care se ajunse, fu afirmarea aproape generală, că frica, este în mare parte motorul autosugestiei... Se spunea de-o femeie, care, de frică, fără să se ia nici o măsură pentru evocarea spiritului, declara nestrămutat că văzuse pe fratele ei mort deja de zece ani, și primise o comunicare. „Autosugestia în primul rând, și-apoi frica, domnilor... asta-i”, zise rîzînd, avocatul Dr. Ionel Costea, un antispiritist temut. Lansându-se odată cuvântul frică, subiectul pentru continua-

MICA PUBLICITATE

Se plătește de cuvânt 5 (cinci) fileri. Titluri sau cuvinte mai groase 6 fil.

Farmacie

bine aranjată în comună românească, cu stațiune balneară, cu circa 3500 locuitori, o de vândut. Informațiuni către proprietarul IOSEF WAGNER, Sângheorgiu-român (Oláh Szt. György)

Un practicant

sau adjunct notarial să se aplice în cancelaria notarială din Sadu — (Czód, Szeben megye.)

Învățăcel

să se aplice în legătoria de cărți: Iustin Ardelean. Arad str. Weitzer nr. 13.

Pentru orice soi de întreprindere

(comerț, industrie, moșie) „Românul” recomandă o persoană pricepută, muncitoare, de absolută încredere. Vorbește româna, maghiara și germana, etatea 35 ani, 2 gimnaziale, 5 ani practică la bancă. Adr. la ziar sub „Corect”.

De închiriat

3 odăi cuină, odaie de scaldă și toate cele de lipsă în zidirea „Românului”.

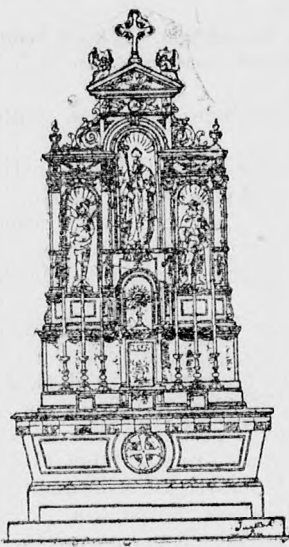
De vândut.

În comuna Uj-Ozora (com. Torontál) se află de vânzare din mână liberă o casă cu prăvălie, cu drept de tot felul de beuturi și trafic. A se adresa lui IULIUS JURCA, comers. Ujozora.

Hanel Róbert și Fiul

BUDAPESTA, VII, Ovoda utca nr. 40.

Atelier pentru aranjarea bisericilor.

Execută: Iconostase, icoane sfinte, fântâni pentru botez. Serii de icoane, aranjamente în orice stil pentru biserici, sfeșnice, candelabre, etc. Dantele artistice lucrute cu mâna. — Prospecte, desemnuri la dorință se trimit gratis.

In atențiunea economilor!

SACI și ÎNVĂLITOARE pentru mașini, de calitate bună și cu prețuri ieftine

se pot procura dela firma

Braun Miksa

ARAD, piața Boros Béni nr. 2. Telefon nr. 594.

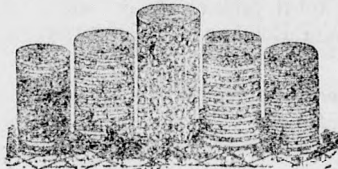
Mustre și prospecte se trimit franco.

Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:
ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.

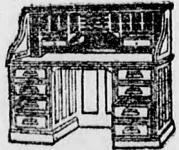
(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare completă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu ajutorul mașinii dactilografice se execută cu prețurile cele mai ieftine. — Hectografe și totfelul de rechizite dactilografice fabricații americane-engleze, cu prețurile cele mai convenabile.

În despărțământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și totfelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

KELLNER ZOLTÁN

prăvălie de lucruri de mână pentru femei și de garnituri de lucruri de mână, tipar de mustre și sală de desemn

Am deschis în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belváros), Strada Mercy (Casa Galgon).

Atrage atențiunea on. dame și a institutelor asupra acestui magazin bogat asortat cu totfelul de lucruri de mână desemnate, începute și gata, garnituri, precum și asupra tiparului de mustre și a sălii de desemn.

Mare magazin de cele mai noi și moderne perdele și velințe brodate.

REPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” A...

curești și Viena, ca la urmă să ne trezim că avem un public care nu-i pregătit încă pentru o artă superioară? Dnii Mărcuș și Crișan sunt cei dintâi bursieri ai noștri cari s'au achitat în mod strălucit de misiunea lor. De nu li vom da tot concursul nostru, să nu ne mirăm când vor fi siliți să cânte pe scene străine, deoarece acasă n'au aflat primirea călduroasă de care au nevoie, mai ales acum la începutul carierii lor.

Acum în toial căldurilor verii, când ei ar fi putut să-și petreacă vacanțele în tihnă, și-au jertfit liniștea și au venit ca niște rapsozi călători din oraș în oraș să ni pregătească cultura noastră artistică, participarea noastră cât mai numeroasă va fi pentru dânșii o încurajare, pentru străini o demonstrație.

Iarăși adunarea dela Răcășdia. In legătură cu articolul nostru de altăieri, dl D. Birăuț, ne trimite o declarație, în care ne spune: D-sa n'a avut cunoștință prealabilă despre convocarea adunării din Răcășdia, n'a înțeles caracterul adunării, a luat parte numai după insistente invitații din partea țărânilor, n'a atacat conducerea partidului național și, în sfârșit, a accentuat tocmai datoria fiecărui român de a ține cu partidul național, în care ne-am pomenit noi cu toții și părinții noștri. Dl Birăuț a atacat numai preoțimea slabă, care a sprijinit în două rânduri pe deputații guvernamentali. D-sa a voit să prevină, participând la adunare, propaganda socialistă și să salveze caracterul românesc al adunării. N'a fost deci mânat de dorul mandatului de deputat.

Dl Birăuț ne trimite în același timp și o perle a articolului, în care d-sa, în foaia d-sale, comentează adunarea. In acest articol d-sa pune întreaga vina stărilor din Bănat, și în special a celor din circumscripția Sasca, în sarcina intelectualilor noștri desbinați, precum s'în a preoțimii. Atrage apoi luarea aminte a comitetului asupra acestor stări.

Constatăm că, — chiar așa stând lucrurile — dl Birăuț a făcut o neiertată greșală. Un membru conștient al partidului nostru național nu poate să ia parte la o adunare publică alături de reprezentanții partidului socialist, câtă vreme acest partid a legat o atât de strînsă frație de arme cu partidul lui Juszt. Știm că Juszt ținește o reformă electorală cu menținerea „supremației de azi a elementului unguresc”, o reformă deci, care e îndreptată evident în contra neamurilor

nemaghiare din țară. Partidul socialist a intrat azi de-abinelea în apele șovinismului unguresc. Ne-o dovedește zi de zi. Acest partid e chiar mai primejdios decât partidul lui Juszt, căci propaganda antireligioasă ce face atacă, în situația politică de azi a poporului nostru, cea mai puternică temelie de existență națională a lui. Dl Birăuț, dacă e membru convins al partidului național, trebuie să știe că singur partidul nostru luptă pentru adevăratul vot universal spre binele poporului nostru. Nu d-sa e chemat să impună conduită comitetului, ci dacă avea asupra poporului dela Sasca vre-o influență, trebuia să și-o probeze avertizând poporul de-a participa la adunare. Dacă nu va izbuti comitetul să clarifice stările nesănătoase, — fie convins că cu atât mai puțin va izbuti d-sa, ba le va mai agrava chiar.

Noi am fi buni bucurosi, să nu mai fim nevoiți d'înfățișa pe d-sa ca pe un om păgubitor partidului. Curățenia intențiilor d-sale va putea să ne-o dovedească numai conformându-se întotdeauna datoriei de membru credincios al partidului și cunoscânduși bine această datorie.

Situația politică. — Ajurnarea camerei. Azi s'a ținut cea din urmă ședință a camerei, având numai un caracter formal. Camera a luat la cunoștință avizul camerei magnaților cu privire la votarea și din partea acesteia a seriei de legi, înfăptuite cu mijloacele teroarei contelui Tisza. Prin autograf regal camăra a fost apoi ajurnată până la toamnă. In fața cordonului militar dela parlament deputații din opoziție au repetat azi aceleași protestări violente.

In camera austriacă au fost votate de asemenea proiectele militare.

Asupra stărilor ce se creiază pentru toamnă vom reveni într'un articol special, pe larg și precizând atitudinea noastră.

Un apel bizar. In numărul de azi al ziarului „Budapesti Hirlap” un domn cu numele Schulpe face un mult inflăcărat apel către societatea ungurescă, îndemnând-o să jertfească pentru „kisdedovó”-uri și pentru școli populare ungurești ce ar trebui să se înființeze cât de numeroase printre „naționalități”, și venind astfel în ajutorul guvernului, care nu are mijloace materiale suficiente în acest scop. Numele acesta: Schulpe, — vine atât de frumos în fruntea apelului.

Concursul aviatic din Viena.

Succesul inginerului Vlaicu.

— Dela corespondentul nostru. —

Nu s'a putut ști, cu cât mai mulți străini, decât acum un an la aceeași epocă, vor atrage spre metropola monarhiei habsburgice manifestările extraordinare aranjate acum cu menirea de a lungi sezonul. In vremea asta însă bunul popor vienez iubitor de spectacole se bucură el însuși, deabinele de frumsețile neobiceuite de care va avea parte în acest an. Adecă, drept vorbind, cei ce sunt „de ținiș” în Viena nu se vor inquieta mult de dragul „săptămâncii musicale”, după ce au asistat, trei anotimpuri deardându-l, la seria de excelente audiții, — ce constituie celebritatea capitalei austriace — la operă și în salele de concert. Cu atât mai mult a răscolit toate clasele cealaltă parte a programului: expoziția de aviație și concursul internațional ce i-a urmat și care se dă acum chiar, potrivit de minune în cadrul de lumină și de plină verdeață a primelor zile de vară.

Inainte de sfârșitul oficial al expoziției, aviatorii s'au mutat cu aparatele lor la Aspern, unde e câmpul de aviație. Dintre participanții francezi, cei mai mulți au venit de dreptul aci, fără a mai trece prin halla Rotundeii. Publicul i-a însoțit cu credință. Iar când gloriosul reprezentant al românilor d. inginer Aurel Vlaicu s'a instalat în hangarul ce i-s'a pus la dispoziție la Aspern, ni-se oferi și nouă prilej de a traversa Dunărea însaș și de a cunoaște acest district XXI, care altcum nu prea există pentru vienezi.

Sunt mai multe luni de când e decisă crearea unui câmp aviatic la Aspern. Orașul însă, în conformitate cu tradiția înțeleaptă care izvoeste din firea prudentă și neîncrăzătoare a germanului, a socotit că încă nu este motiv de a risca o sumă pentru trasarea unei linii directe de comunicație.

Birjarii nu se angajează la o expediție atât de lungă, și care au reclamat o absentare de mai multe ore din preajma berăriei. Iar

rea discuției, ce pâlea incetul cu incetul, părea a se fi dat. Opiniile se împărțiră din nou. Unii declarau fățis, că în dicționarul lor nici nu posed acest cuvânt, alții dimpotrivă susțineau contrariul. Cei mai sceptici se mulțumeau a zâmbi ușor pe sub mustăți. Căpitanul Dumitrescu, era acela, care susținea mai încăpățânat, existența și forța acestei noțiuni reale, de aceea damele îl rugară să-și motiveze afirmațiile sale.

Toate privirile se îndreptară acum către căpitanul cu profilul energetic, un bărbat frumos, cu două mustăți ca două flăcări, cu ochii mici și aprinși ca de vidră, și cu părul cărunț. Acesta se afla în contrast evident cu anii săi, cari nu treceau peste 38. Căpitanul tuși de vre-o câteva ori, apoi începu. „Nu sunt povestitor, doamnelor și domnilor, și nici n'am talentul a spune aceea ce știu, cel puțin interesant... Cu toate acestea, dați-mi voe să fac și eu, nu prin teorie, ci cu o întâmplare a mea, apologia fricii!”

Era pe vremea, când mă aflam în garnizoana orașului B... ca locotenent. N'aveam mulți prietini, deoarece în general evitam societatea, și aceasta numai din cauza fatalismului meu prea pronunțat, ce nu putea place ori și cui. De aceea formaserăm vre-o patru inși, tot ofițeri, un fel de club, unde ne petreceam de minune. Sub influința fatalismului, ne aflam ce-i drept toți, se ntelege că fiecare rezervându-și în manifestarea lui, partea sa de individualitate mai mult, sau mai puțin pronunțată... Intr'o

seară, bând prea multă șampanie, dela vorbe și teorii, am decis să trecem la fapte. Cel mai tânăr dintre noi ne adresă următoarea întrebare: (trebuie să amintesc aici, că pe pereții camerei unde ne petreceam se afla o întreagă panoplie). Cine ar cuteza, strigă el, bazându-se tocmai pe fatalism, să apuce primul revolver de pe perete, și fără a-l examina, să încerce un foc în tample?... Toți am rămas ca trăsniți. Necutezând nici unul dintre noi să răspundă, tânărul ofițer apucă primul revolver ce-i căzu în mână, îl duse la tample și trase... Nimic! Indata după aceea îndreptă revolverul către o oglindă, și trase a doua oară. O bubuitură puternică, făcu să se cutremure casa, și un nor cenușiu de fum greu, ne acoperi pe toți. Oglinda era sfărâmată. Examinarăm revolverul mai deaproape. Ce se întâmplase? Foarte simplu: primul glonte nu luase foc, iar al doilea da. Făcurăm o probă. Se înțelege că deastădată luă și acesta foc, și plumbul zdrobi un pahar de șampanie, pe care îl luaserăm ca țintă. Stam cu toții incremențiți... Sacrebleu! zic eu, nu știu cum dar prea aduce a Lermontow! Se vede, că amicul nostru a citit „Un erou al timpurilor noastre”, unde se povestește un caz analog. Influența este evidentă... El, declară însă pe cuvânt de onoare, că nici numele acestui autor nu-l auzise.

Bun! La cei mai bătrâni ori și cum, ne era totuș rușine. Să-și bată joc de noi, un băiețan... Ori și cum... domnii mei! Ce fac eu? — Zece

sticle de șampanie contra cinci, răcnii în gura mare. Cei trei, deveniră atenți. Să pariem! Mi-a venit o idee... o idee, zic eu. O. idee, halal să-i fie...

S'auzim, s'auzim! răspuseră răsând cei trei locotenenți. Măi... Zic eu, cunoașteți tunelul dela P...? — Firește, adaosera ceilalți, fără să-și dea seama ce vream eu să fac. — Are un chilometru și jumătate în lungime... așa mi-se pare. Fără să mă interesez de mersul trenurilor, pariez pe 10 contra cinci, că-l percurg pe jos, c'o simplă lampă electrică în mână. Ce ziceți?

Propunerea mea, produse ca o dinamită, un tunet de aplauze. Pariul fu încheiat, pe cuvânt de onoare obligându-mă să respectez toate condițiile, și a doua zi rămase ca să-mi îndeplinesc promisiunea. Ne despărțirăm după miezul nopții, luând deciziunea ca a doua zi la orele unu să plecăm cu automobilul până la stațiunea de tren T... iar de-acolo să continuăm calea pe jos până la tunel... După ce ajunse-acasă, și prima însuflețire, trecu deodată cu ultimele pahare de șampanie, începu să mă tulbure, neliniștea. Nu că-mi părea rău... De ce? Dar așa e omul!

Aveam în fine același sentiment, pe care-l probezi atunci când te afli în fața unui duel serios, cu pistolul. Cercai să mă desbrac, mă așezai în pat, închisei ochii și căutai să dorm. Era imposibil! Inima îmi bătea cu atâta forță, încât o simțeam pretutindeni: din cap și până

un auto
aceasta.
direcții
iată-ne
bisericu
e alătur
sele Ar
locuințe
prăvălie
zicem, c
20 minu
10 minu
biletelor
lugul tr
„Cu
minecă
masselo
țisor, p
diri și k
game, i
știi, apa
cină.

Asp
lorul) e
salii 18
arhiduc
tragere
săptăm
km. de
sericei,
triace,
de mul
10 min

Câr
Aspern
atacuri
semăn
câți de
mele c

Ele
curești
răspân
dul su
mătoa
Aurel
„E
sele sa

în pic
pe mir
sus și
dinară
cea m
la mas
scriu
pe car
făcut
mic, c
sinucii
du-le
țineam
se făc
mă du
roul u
tâlnir
nirâm
și un
cale c
gura
tini. I
drum
Pent
revolv
intra-
în sta
în pli
ci cot
tr'un
eși vr

Viena.

cu.

și străini, or atrage orice mani- n cu me- asta însă atacole se seșile ne- acest an. de finiș” le dragul i asistat, de exce- ebritatea sale de olit toate i: expo- rnațional ar, potri- de plină

poziției, r la As- ntre par- enit dea- alla Ro- uță. Iar nilor d. angarul -se oferi înșas și e altcum

e decisă . Orașul țeleaptă neîncr- ncă nu trasarea

pediție bsentare riei. Iar

in gura pariem! ee, halal

zând cei eți tune- alți, fără - Are un -sa mi-se trenuri- curg pe a. Ce zi-

mită, un e cuvânt ez toate ni inde- pă mie- a zi la până la ntinuăm ajunse-i a cu ul- mă tul- De ce?

e care-l duel se- , mă a- a dorm. ta forță, și până

un auto cere 80—100 cor. pentru plimbarea aceasta. Luăm deci tramvaiul și pornim în direcție opusă. Schimbăm de trei ori linia și iată-ne la Kagran, pe piața de lângă frumoasa bisericuță veche a Stului Vendelin. O cafenea e alături, nouă, cu confort ca și la faimoasele Arcade. Incolo mici căsuțe de familie, locuințe de măestrii meseriași, eu atelierul în prăvălie și cu mărfuri acățate în ușă, cum să zicem, ca la Oravița românească. Așteptăm 20 minute după tramvaiul cu aburi, apoi alte 10 minute învagonați, în timp ce controlorul biletelor se plimbă, cu mâinile la spate, dealugul trenului ca într-o promenadă.

„Cum îi cunosc de bine, pariez că și Duminecă tot atât de liniștit va privi impaciența masselor ce se vor îmbulzi. Ne mișcăm, încețșor, pe străzile bizare unde alternează zidiri și holde; apoi suntem între grădini de legume, ici și colo mai e câte o casă de care nu știi, aparține la Kagran ori la localitatea vecină.

Aspern (Oşpern îi zice în dialect controlorul) e loc istoric. Aci a fost în ziua de Rosalii 1809 lupta crâncenă între Napoleon și arhiducele Carol și care s'a terminat cu retragerea francezilor pentru a triumfa cu 6 săptămâni în urmă, la Wagram (e la câțiva km. de aci). Un leu de peatră, la intrarea bisericăi, comemorează succesul armatei austriece, iar mai incolo un obelisc, ridicat nu de mult în onoarea artileriei. O plimbare de 10 minute ne duce chiar în fața hangarelor.

Câmpul de aviațiune este pe șesul între Aspern și Eszling, pe care au fost repețite atacuri ale cavaleriei franceze. Alături sunt semănături, și acum încă plugul scoate bucăți de fer acoperite de rugină, părți din armele combataților.

Elevii școlii de poduri și șosele din București au trimis Luni dimineața, când s'a răspândit la București știrea despre splendorul succes al gloriosului aviator român, următoarea depeșă de felicitare la adresa d-lui Aurel Vlaicu, Viena—Aspern:

„Elevii școlii naționale de poduri și șosele salută cu entusiasm succesul Vostru pe

câmpul dela Aspern și Vă urează izbândă deplină.”

Inginerul Vlaicu li-a telegrafiat:

„Multămes din inimă pentru felicitările și urările voastre. Sunt fericit că aeroplanul meu construit în țară prin propriile noastre mijloace, găsește aci apreciere generală.”

† Ion Luca Caragiale.

Moartea lui Caragiale.

D. C. Arion, ministru de interne, a comunicat unui colaborator al unui ziar de dimineață, că va propune în consiliul de miniștri să se facă lui Caragiale funerarii naționale.

Iașul continuă să trăiască sub dureroasa impresie a neasteptatei morți a maestrului Caragiale pentru care avea un cult nemărginit. Numeroși admiratori și prieteni ai ilustrului defunct, au expediat telegrame de condoleanțe la Berlin, exprimându-și adâncul regret pentru cel dispărut.

În ședința comitetului teatral din Iași, s'a hotărât ca piesa cu care se va deschide viitoarea stagiune teatrală să fie „Scrisoarea pierdută”, după care vor urma în timpul stagiunei, celelalte opere dramatice ale lui Caragiale.

— Dl. M. Sadoveanu, directorul teatrului, a trimis o telegramă de condoleanțe familiei lui Caragiale, arătând marea pierdere ce o suferă teatrul românesc prin moartea celui mai mare dramaturg.

Dsa va pleca la București pentru a depune o coroană în numele societății dramatice din Iași, fiind asistat de dl. M. Pella, care se află la București.

— După cum am anunțat, se vor face funerarii naționale. Ministrul de interne a trimis familiei 2000 lei pentru preintimpinarea primelor chetuii.

— Societatea Scriitorilor Români care urma să țină în zilele 11, 12, 13, și 14 c. șezători literare în Bucovina la Suceava, Rădăuți, Câmpu-Lung și Cernăuți, a amânat toate aceste șezători în semn de doliu.

în picioare. Mă ridicai, luai halatul de noapte pe mine și începui să mă mișc prin cameră, în sus și în jos, ca o fiară. C'o sfortare extraordinară în fine, mă decisei, să aștept totul, în cea mai mare liniște posibilă. Apoi mă așezai la masă, luai o coală de hârtie, și începui să-mi scriu testamentul, în care declaram, că pasul pe care l-am întreprins, în caz de moarte, l-am făcut din propriul indemn și nu era altceva nimic, decât un mod neobicinuit și original de sinucidere. După aceea scrisei părinților, cerându-le iertare și încă la câțiva prieteni, la cari țineam. Când terminai de scris și privii afară, se făcuse de mult ziua. Mă îmbrăcai, ieșii, și mă duse-i după o mică rătăcire pe străzi, în biroul unde eram de serviciu. La ora unu ne înfălmirăm cei patru, urcarăm automobilul și pornirăm cu mare viteză către P... La orele două și un sfert ajunserăm la locul destinat. După o cale de vre-o ¼ de oră pe jos, eram deja la gura tunelului, și-mi lua-i rămas bun dela prieteni. După calculările noastre, aveam să fac drumul acesta cam în vre-o 20—25 de minute. Pentru ori și ce eventualitate, lua-i cu mine un revolver, sistem Browning. La 3 ore precis intra-i în tunel, și începui să înaintez cât fui în stare mai repede... Peste cinci minute, eram în plin întunec, deoarece tunelul nu era drept, ci cotea. Aveam impresia că intram de viu într'un mormânt, din care cine știe de voi mai eși vre-odată... Și-apoi imaginați-vă, doamnelor

și domnilor, nesiguranța aceea deamă de un fatalist!...

Peste alte cinci minute observai, că tunelul se sucește din nou în altă direcțiune. Perdui, firește ori și ce orientare și astfel înaintam tremurând, la lumina avară a unei mici lampi electrice de buzunar. Scoase-i orologiul și mă uitai: erau 3 ore și 12 minute! În urma unei mișcări neîndemânatică lampa îmi căzu însă din mână, se sparse și rămăsei în plin întunec... Imi venea acum să strig, să chem ajutor, să urlu! Făcui un hop-hop... și ascultai. Sunetul se pierdu, rostogolindu-se prin firizi, ca și când aș fi strigat în gol. Incepu-i să urlu: ajutor! ajutor!... Și iarăși liniștea aceea mortală, care fugise, se coboră din toate unghiurile. Auziam, cum pica apa încet de pe pereții asudați, așa încât tunelul îmi făcea deodată impresia unui teribil orologiu, care îmi număra ultimele și cele mai grozave clipe, ale vieții mele. Cerceai să alerg, dar mă împedecai și căzui. În fine mă hotărâi, să înaintez încet și pe pipăite...

Deodată însă auzii o duruitură surdă, pe care în primele momente abia fui în stare s'o desprind. Inima îmi sări dela loc și înghetăi... Ce putea fi? O groază nebună, mă cuprinse fără veste și începui iarăși să alerg ca un turbat. Dumnezeu! Ce făceam? Unde mă aflam? Și ce mă chinuia mai teribil, era tocmai faptul, că nu-mi puteam da seama de unde soșia sgomotul și primejdia?

— Societatea scriitorilor români va face să apară zilele acestea o revistă de doliu închinată memoriei marelui scriitor.

Pe de altă parte aflăm că dl. C. D. Gherea distinsul nostru critic pregătește un studiu complet asupra operei lui Caragiale.

— La înmormântarea lui Caragiale va lua parte și o delegație a teatrului național din Craiova în frunte cu bătrîmul Anestin, care era prieten intim al marelui dramaturg.

E de notat că teatrului din Craiova i-a acordat cel dintâi maestrul dreptul să reprezinte piesele sale până la 31 Mai a. c. pentru care și primise un acout de 2000 lei.

Condoleanțele tinerimei din Cluj.

Tinerimea din Cluj a trimis următoarea telegramă:

„Tinerimea universitară română din Cluj cutremurată la gândul că maestrul Caragiale nu mai este, ia parte cu mâhnire la jalea națională.”

Listă de subscripție pentru ridicarea în București a unui monument lui Caragiale.

Suma din urmă	Lei 1100
V. T. Cancicov, directorul ziarului „Ordinea”	Lei 20
George Rădulescu	10
Dr. Marcel Brândză	10
St. Antim	10
Dem. Theodorescu	10
Sc. Lahovary	100
Jules Brun	20
Georges Grant	20
Em. Grigoraș	10
M. Jeanjaquet	10
Total	Lei 1320

Caragiale postum.

Ori câte abateri dela tradiționalele regule ale perfectului om „ordonat” și practic, ar fi săvârșit bohemul superior, scriitorul și gânditorul mare ce a fost Caragiale — se va recunoaște că a avut grija, din vreme, de-ași ordona și supraveghia tipărirea operei literare definitive. A purtat această grijă cu tot zelul cuvenit, cu toată evlavie ce cată să arate acel ce poartă în suflet credința sfântă a cauzei. Și cauza scrisului fu singura căreia s'a închinat acest apostol fervent pe care-l deplâng astăzi literile române îndoliate.

Să sperăm că se va purta pentru opera inedită a gloriosului defunct aceeași sacră grijă și că ea va fi adunată cu avariițe, — pentru că tot

Mă oprii și ascultai mai bine!

Zgomotul creștea văzând cu ochii, fără să pot distinge nici acum, din care parte venea. Incepu să urlu de groază. Inchipuiți-vă starea mea nenorocită... Simțeam că trebuia să înnebunesc, că pe lângă aceia că voi fi sfâșiat de roatele trenului, dar voi fi silit să mor și nebun! Ce-mi rămânea alta de făcut, decât să scot revolverul și să-mi sbor creeri! Il scosei deci din buzunar, tremurând, și-l duse-i la tâmplă. Dar în momentul când era să trag, auzii o duduitură năpraznică la spate, și fășăitul vaporilor, ce ieșeau din cele două cilindre. Imi perdui cumpătul și începui să alerg din nou înainte, nebunește. Biruise pe semne instinctul vieții, și cercam ultimul remediu, care ar mai fi fost în stare să mă salveze... Nu-mi dam sama de ce mai simțeam! Atâta știu, că niciodată în viață, n'am văzut mai aproape și mai grozavă, moartea, ca în clipele acelea. Chestia era de vre-o câteva secunde, și totul, totul s'ar fi sfârșit... Observam cum mi-se sleiau puterile și cum mi-se opea răsuflarea încetul cu încetul. Vocea îmi scăzuse într-o astfel de măsură, încât ultimul țipet pe care-l cercai să-l scot, îmi muri în gât... Era aproape să-mi pierd conștiința, și dacă alergam, asta nu putea fi alta decât o mișcare mecanică. Nu știu cum s'a făcut... dar atâta mi-aduc aminte, că văzui deodată înaintea mea ceva verde... sării la o parte, și căzui în nesimțire la pământ...

Când mă trezii din letargie, lucrul cel dintâi

ce a așternut pentru tipar acel mare artist dis-
parut merită să fie păstrat. Și vor fi varii, vor fi
numeroase, vor fi de toate genurile ineditele lui
Caragiale, postumele lui Caragiale.

Ca o contribuțiune la viitoarele culegeri de
inedite vom publica aci două bucăți pe cari le
posedăm în manuscris și pe cari ni-le-a trimis
mult regretatul maestru într-o perioadă de luptă
— în Februarie 1908 — impunându-ne, pentru
atunci, discrețiunea cea mai strictă, de sigur din
cauza caracterului politic pe care-l poartă amân-
două bucățile. Cea dintâi se intitulează:

Litanie

(pentru sfârșitul lumii)

și are următorul conținut:

Trageți clopotele!
Trageți clopotele!
Faceți zi și noapte rugăciuni!
Scoateți moaște și icoane
făcătoare de minuni!
Trageți clopotele!
E sfârșitul lumii!
Ceasul judecății a sunat.
Sfintele așezăminte
din adânc s'au clătinat.
Trageți clopotele!
Stă gheena gata...
Iadul toate căngile și-a 'ntins:
Clocotește smoala neagră
pe jărăticul încins
Trageți clopotele!
Ardeți ceară și tămâie,
Ridicați la cer litanii!
Toti, cu frunțile 'n țărână,
bateți sute de metanii!
Trageți clopotele!
Sufărul diavolului
molipsind pe mari și mici:
Antichrist străbate lumea
cu oștiri deeretici.
Trageți clopotele!
Ocoliți-l
Și huliți-l!
Toți cu groază și din toată inima,
Imbălați-l,
Blestemați-l,
Să fie anafema!
Și scrâșniți și 'n piept vă bateți,
pravoslavnici mici și mari!

ce întrebați, fu, dacă mai trăiesc. Prietini! Imi
gratulară călduros la succes, și după vre-o
oră de reculegere, pornirăm cătră automobil.
Pe drum oficerii imi spuseră, că după ce eșisem
din tunel și căzusem pe marginea liniei, trecu
în urma mea la câteva secunde un tren de po-
vară, c'o viteză destul de frumoasă! Când am
ajuns însă acasă și mă uitai în oglindă, să văd
de nu aveam vre-o schimbare pe față sau cel
puțin în ochi, observai că încărunchisem în toată
forma. Sentimentul ce l-am probat atunci, nu-i
nevoie să-l mai descriu. Ar fi și foarte greu....
Ați văzut prin urmare, doamnelor și domnilor,
cum se poate naște și potența frica. Ea există
hotărât. E convingerea mea. Iar dacă cineva
nici acum nu crede în ea, n'are decât să cerce
încă odată a face drumul meu..."

Căpitanul Dumitrescu fu admirat foarte mult.
Ploaia încetase, și dintre norii adunați cătră
răsărit, eși luna, ca un far uriaș. Imi luai ră-
mas bun, și plecai imediat. Impresia, ce mi-o
făcuse seara aceea, simțiam c'o să fie una dura-
bilă.

Visurile.

Imi infloriți drumul și odaia rece,
Să nu simt viața cât de iute trece.
Dați nădejdi aripi, mângâia să poată...
Visuri dulci! a mea e astăzi lumea toată!

Fluturii de purpur înfloresc părul
Și în mine-adoarme ca o hienă: Răul...
Mă 'mbătați ca opiu, imi vrăjiți pustiul
Și cu bărzi de aur imi ciopliți sicrii!...

A. Cotruș.

Trageți clopotele!
Trageți clopotele, clopotari!
Maica Domnului! Slăvita
Ce-ai născut pe Nefăcut,
Apără-ne!
Apără-ne!
Apără-ne de ispita
Fiului lui Belzebut!

A doua bucată se intitulează „Semnul” și are
cuprinsul următor:

Din toate câte sunt pe lume,
Nu-i una fără semn anume:
După miros cunoști o floare;
Cunoști un fruct după savoare;
Un geniu după o gândire
Și steana după o sclipire;
Pe un om de duh, pe cum privește
Și pe negliob pe cât vorbește;
Cunoști o pasere pe glas;
Copoii de vânat pe nas;
Un câne, ori un om turbat,
Pe bale și lătrat;
Cunoști o fiară
După ghiară;
După un fluer pe merloiu;
După mai multe pe ciocoiu.

Atât bucată întâia, cât și cea de a doua erau
însoțite, cum spusei, de recomandățiuni de abso-
lută discrețiune.

În scurtul răvaș care însoțește bucată „Lita-
nie” regăsim următoarele rânduri:

.....absolut nimeni să nu știe de unde vine a-
ceastă satiră. Nici o vorbă, nici o aluzie, cât de
departe. Dacă e să aibă noroc, făcă-și-i singură,
fără numele autorului. O poți recomanda și celor
dela „Ordinea”, să-i dea drumul pe ulițele primei
capitale”.

De teama indiscrețiilor am preferat să păstrez
strofele inedite. Iar „Ordinea” pe care, atunci
am lipsit-o de plăcerea unei minunate bucăți li-
teraro-politice are acum întâietatea penibilă a u-
nei inedite, datorită unuia dintre cei mai iluștri
prietenii ai ziarului, pe care pentru nimic în lume
n'am fi vroit nimeni să-l calificăm cu atât de in-
tristătorul epitet: defunctul Caragiale!

(„Ord.”)

Rodion.

Cragiale fabulist.

Fabulele lui Caragiale au apărut în cursul anului
1907 în revista „Convorbiri critice” de sub direcțiunea
dlui M. Dragomirescu profesor universitar din Bucu-
rești. Primele fabule au apărut sub semnătura „Un mare
anonim” și ele au avut ca epilog o extrem de... amu-
zantă polemică între Caragiale și un fost redactor al
unui ziar din Iași care, cel dintâi, a arătat cine se a-
cunde sub acest pseudonim.

Cu toate scrierile sale, fabulele lui Caragiale sunt
clasice, — deși au fost scrise la întâmplare, sau mai
just, în momente de dispoziție... Deși un gen specific,
aceste fabule pun în relief marile însușiri de ironist și
satirizator ale maestrului Caragiale. Fabula intitulată
„Mângăere” este o satiră amară a dureroaselor eveni-
mente din primăvara anului de tristă memorie 1907.
Gândiți-vă bine la „amorală” acestor fabule:

„Spre mângăere-adesese ori
Ne trebuie... instigatori!...”

Originea fabulei „Talmud” se găsește în polemica ce
a urmat între maestrul Caragiale și ziarul ieșan prin
anul 1907. Caragiale adresase atunci aceluia redactor, prin
ziarul „Liberalul” o serie de scrisori de un umor deli-
cios. Fabula aceasta, deși absolut ocazională, rămâne
clasică. Acel laconic:

„Una-i Ștrul
Și alta Șmul!”

este o diferențiere excelentă care poate sta în fruntea
celor mai reușite versuri de acest gen.

De altfel Caragiale ne-a arătat de mult că știe să
mănuască versul c'un deosebit umor. Dovadă avem
prima colecție a neuitatului „Moftul Român” apărut prin
anul 1893 și în care Caragiale s'a afirmat ca un parna-
sian de forță.

Christian.

Fabulele unui „mare anonim”.

Talmud.

„Tu Șmul, ești leneș, zice Ștrul
Tu nu vrei să lucrezi destul,
Și d'ia nu câștigi nimic!
Tu de vre-un an tot migălești
O iconiță mititică!”

O tot sucești ș'o învârtești
Și văd că n'o mai isprăvești...
Eu într'o var' am isprăvit
O mânăstire și un sehit
Cu invelit și cu vopsit!
Iar Șmul răspunde trist: „ei! știu...
Dar... tu — tu ești tinichigiu
Și eu — eu sunt giuvaergiu...”

Morala:

Una-i Ștrul
Și alta Șmul.

O babă chioară așază tîngirea cu pasat
Pe o pirosție schioapă... Hiertura 'n foc a dat...
Și scuipă biata babă și blestemă, se'nchină:
„Spureatu! Necuratu!” (El singur e de vină!)

Morala:

Spre mângăiere adeseori
Ne trebuie instigatori!...

Mângăiere.

I. L. Caragiale.

Debutul lui Caragiale.

În vara 1876 mă întorsesem în țară dela uni-
versitatea din Viena și după scurtă vreme întrai
colaborator la „Unirea Democratică”, ziar politic
cotidian fondat chiar atunci de grupul politic
cu același nume.

Ce era acest grup?

Era juna stângă înființată de însuși Ion Bră-
tianu spre a putea ține piept vechilor cadre ale
partidului său, care deveneau din ce în ce mai
exigente.

Veniseră dela studii, din străinătate tineri
instruiți ca Eugen Stătescu, Gogu Cantacuzino,
C. F. Robescu, M. Paciurea, și mulți alții, ale
cărora nume ar fi prea lung să le înșir, și toți a-
ceștia căutau să se fixeze într'un partid politic
sau altul. Ion Brătianu ținea să atragă pe acești
tineri în partidul său, dar pentru aceasta tre-
buia să le dea situațiuni și toate locurile erau
ocupate de vechile cadre.

Ca o pildă voiu spune că bătrînul Serurie,
fost colonel în garda națională, era stăpân pe
culoarea de verde din capitală și nici în ruptul
capului n'ar fi îngăduit ca cineva să se amestece
în domeniul său; tot așa în fiecare culoare, tot
așa Grigorescu la Ploiești, Popescu la Câmpina,
Chirișescu în Teleorman, și astfel în fiecare culo-
are, în fiecare județ câte un pașă.

Brătianu ar fi dorit să-și premenească ca-
drele cu oameni moderni și instruiți căci altfel
toți acești tineri s'ar fi stabilit în partidul advers,
sau ar fi format un partid nou. Nu era însă chip
să le găsească locuri corespunderii meri-
telor lor, căci bătrînii țineau cu dinții la situa-
țiile dobândite.

Tinerii aceștia consimțeau bucuroși a se în-
rola sub șefia lui Brătianu, însă cu o condiție; ei
ii ziceau:

— Mergem bucuroși cu dta, dar să-ți mai tai
din coadă.

Ca să-și înlesnească această operație „ceza-
riană”, Brătianu inventă grupul „Unirea Demo-
cratică”, așa zisa juna stângă, cu care să poată
șperia pe vechii săi partizani.

— Vedeți, zicea el acestora, dacă nu vom
face loc acestor tineri, ei au să mă răstoarne dela
putere, unindu-se cu alții.

Ca să aibă aparența de seriozitate grupul tre-
buia să poseadă organul său de publicitate, care
să facă lui Brătianu opoziție și astfel luă naștere
ziarul „Unirea Democratică”, bine înțeles de
conivență cu Ion Brătianu. Se poate ca în același
timp Brătianu să fi vrut să se mai emancipeze
și de sub tutela „Românului” lui C. A. Ro-
setti.

Noul ziar avea ca redactori pe Dim. Aug.
Laurian sau mai intim pe Tache Laurian, pe
Gogu Cantacuzino și pe subsemnatul, iar ca co-
rector pe Ion Luca Caragiale. Redacția era în
strada Doamnei, în casa ocupată acum de ma-
gazinul dlor Economu și Zlatko, iar ziarul se ti-
părea în Pasagiul Român la tipografia bătrînului
Göbl. Aici lucra Caragiale, în zețarie (dela nem-
țescul setzen, a culege) la o meșcioară așezată
în mijlocul zețariei și care n'avea un metru pă-
trat. Jur împrejur erau dulapurile cu litere —
cazerele — la cari lucrau în bluze culegătorii și
în sală era mare înghesuială. În această atmos-

feră încărcată cu tot felul de emanațiuni grele și neplăcute, în acest aer infect își petrecea ziua viitorul maestru Caragiale, ca să-și câștige vre-o sută și ceva de lei pe lună.

Lucrătorii tipografi mâncau dela o cărciumă din apropiere — pare-mi-se dela Tunelul de Viață din subsolul Pasagiului — și trimiteau pe elevi să le aducă câte-o „porție”. Tot așa făcea și Caragiale, cel puțin la amiazi. Numai că băga mâna în buzunar, scoatea câțiva gologani și chemând un băiat, îi porunceau cu ifos:

— Mă, adu-mi și mie o „porție”, dar vezi să vii iute și să nu bagi degetele în farfurie că te ia mama dracului.

Caragiale era brutal cu elevii, de cari aveau mare milă, din cauza vitregiei cu care erau tratați de toată lumea, de patroni, de lucrători, de corectori, de mașiniști, ba până și de rotari. Toți aveau dreptul să-i bată. Și acești copii trebuiau să vie la tipografie până în ziua, să munciască până în noapte, să nu aibă un moment de recreațiune și să plece noaptea flămânzi, bătuiți și scriburind de frig în mahalaua depărtată, unde-i aștepta to mizeria și poate altă bătaie.

Caragiale nu călca de loc pela redacție și nu avea nici un raport cu redactorii ziarului, nici cu membrii grupului politic, la ședințele cărora asistam regulat.

În calitatea mea de secretar de redacție, care pe atunci echivala cu aceea de redactor șef, căci eu făceam aproape tot ziarul, pe când Laurian și Cantacuzino își trimiteau doar revistele (primul articol), mă duceam des pela tipografie ca să supraveghez tipărirea ziarului.

Într-o zi găsesse pe Caragiale la măsuta lui de corector, cu mâna dreaptă încheștată în părul unui elev, pe care îl ciocănea cu capul de masă.

Scena aceasta mă indignă peste măsură. Nu zisei nimic lui Caragiale, dar el ghici revolta mea după mina pe care o făcusem. Seara aceea o petrecurăm împreună și la un moment Caragiale îmi zise:

— Cum văd, dragă Ciurcule, ești un sensibil. Atunci îi descriși lui Caragiale în culori vii mizeria acelor copii „dați la învățătură” și mila ce-mi inspiră situația lor nenorocită.

Pe când vorbeam, Caragiale se uita lung la mine, dar nu-mi răspunde nimic.

Din acea zi Caragiale nu mai atinse nici măcar un fir de păr la vre-un băiat.

Din când în când Caragiale îmi trimitea la redacție, deodată cu corectura câte o bucăciță de hirtie pe care se încercase să scrie ceva pentru ziar. Avea un scris reegulat, caligrafic și frumos. Niciodată nu am putut să-i public ceea ce-mi trimetea. Articolele lui mi-se păreau un galimatias fără nici un înțeles.

Seara îi inapoiam manuscrisul, întrebându-l ce a vrut să spună. Îl lua și-l rupea zicându-mi:

— Știi că n'am talent la scris și pace. Și omul acesta a ajuns unul din scriitorii cei mai de frunte ai neamului nostru. Nici eu dar nici el nu bănuiam în acele momente unde are să ajungă.

L'am avut pe Caragiale câteva vreme și colaborator la „Timpul”, unde-i plăteam cu articolul, nu însă fiindcă aveau nevoie de colaborarea sa, ci pentru ca să-l ajut. Negreșit că acele articole le scria și Caragiale ca de poruncială și nu merită să ne oprim asupra lor.

De altmintearea în tot cursul vieții sale Caragiale a produs foarte anevoie. El singur recunoștea că scrie cu mare greutate, că trebuie să facă grozave eforturi și să-și revadă și să corecteze de nenunțate ori ceea ce scrisese. Afară de asta pe Caragiale nu trebuia să-l scoți din genul lui. El a fost un adânc observator și un incomparabil fotograf al moravurilor noastre.

Dar nu continuu pe această temă, căci scopul meu nu e să judec opera lui Caragiale, ci să e-

voc numai amintiri personale din viața intimă a acestui mare scriitor.

Ca om, Caragiale a fost în tinerețe un boem și un bon vivant. Când a moștenit dela Momuloaia câteva părăluțe a plecat cu ele în străinătate și a dus-o numai în chefură până le-a tocat pe toate. Ca la toți idealistii banul nu se putea lipi de el.

Nu cunosc viața intimă a lui Caragiale din timpul maturității și a bătrâneții sale.

De aceea las altora sarcina de a o descrie. Mai știu că marele nostru dramaturg avea legături de rudenie la Brașov. Mi-a spus el ceva în această privință, dar nu mai mi-aduc aminte ce. Pare-mi-se că mama sa se trăgea din Brașov. De altmintearea rudenia sa cu Momuloaia, originară din Brașov și care se rușea și cu familia pictorului Lecca, tot din Brașov, e o dovadă suficientă despre legăturile sale de rudenie de peste Carpați.

(„Ad.”)

Al. Ciurcu.

Serisoare din Berlin

Ultima piesă a lui Wedekind: Marquisul de Keith. — Max Reinhardt la Paris.

Cu Marquisul de Keith, s'a terminat ciclul pieselor lui Wedekind, despre care am vorbit într'una din scrierile din urmă. Marquisul de Keith, încă pe timpul când făcea mai mult sânge rău, trecea de cea mai importantă piesă, a autorului. Ce-a urmat apoi — adică grozava, uciaga și teribila trilogie a pieselor de câte un act, cari n'au văzut încă lumina rampei — n'au putut întrece pe cea mai individuală lucrare a lui Wedekind. Azi însă, ai voie mai mult decât nepedepsit, să acceptezi confesiunea sa de credință. Cei, cari au ris — și au ris bine — la ultima reprezentare, s'ar simți altfel desigur desiluzionați. Ocară — recunoștință — și potezare — iată treimea nedespărțită, la care s'a închinat autorul, și mai cu seamă publicul, pe rind — și de aceea toamai nimeni n'a fost azi surprins. Poate că aceasta a fost să fie calea artistului în lume — sau numai snobismul berlinezilor. Fluerață, la Rezidenztheater cu ocazia premierei, fără milă; respinsă pe vremuri dela Rammerspiele, însă onorific; iar azi, după cinci ani aplaudată și încheind un ciclu al lui Wedekind... ce-are a face? E doar piesa lui cea mai bună! E o piesă bună!!

Azi, când toate aceste jocuri capricioase s'au înfinit, se poate, ca trecând peste structura ei, peste coaja, cum ar zice, să ne uităm la miez, să-i urmărim problemele. Sub acest unghiu al vederii, dispar toate figurile singuratiche, chiar și euceriorul și disprețuitorul care te orbeste, ce din adâncuri tinde sus cu toate mijloacele posibile, a cărui cinism se poate numi tot atât de bine și idealism. Iar ideea devine astfel mai bine luminată. Contrastul, dintre proletarul ce se denumește însuși pe sine de Marquisul de Keith, și dintre contele Fraute-nau ce sub numele de Ernst Scholz se mântue în fine într'o casă privată de alienați, te lovește în prima linie. Omul serios, conștiința de datoria sa, muncitor și dornic de cea mai înaltă cunoaștere posibilă, care după ce-a pierdut toată speranța, în sărmana sa nebunie, și după o încercare de sinucidere, ceareă să se mântue într'un loc pe care îl urește mai mult. Iar ca contrapoz, un om al egoismului nud, căruia afară de eul propriu nu-i este nimic sfânt; plăcerea, scopul; iar omenirea, mijlocul. A cărui spirit, disolvează totul, desface totul, așa încât seriozitatea și gluma, adevărul și minciuna, sunt noțiuni elementare și obișnuite, ce se unesc neîncetat tot în alte și alte combinații... Este clar, că această stărpitură, născută din noroi și foc, nu poate aduce mântuire aceluia ce se ostenește lucrind... dar pe de altă parte nu era nevoie, ca Marquisul de Keith să fie schiop, adică să se folosească autorul de acest semn exterior, pentru a ne da să înțelegem, că încă odată se află față în față: Faust și Mefistofel!

Se poate și aceea, că Wedekind a făcut așa fără să-și dea seama mai deaproape, însă noi știm, că Mar-

quisul de Keith, este toamai Faust-ul său. Și este poate și al nostru, al privitorilor. Multe epizoade, multă de-risare, multă caracterizare grotescă — cei drept. Dar totdeodată o încercare cumplită și pătrunzătoare, de-a lăsa să curgă valuri de lavă fierbinte din vulcanul ceresco-diavolese, ce amuțise și se stinsese de demult, peste pământul răcit, al zilelor noastre. De trei ori a apărut Marquisul de Keith pe scenă și s'a dus; din minte însă nu-l vom putea scoate niciodată — și asta e aceea ce ne interesează!

Strălucitul regizor dela „Deutsches Theater” din Berlin, Max Reinhardt, ale cărui înscenări originale au produs o revoluție în întreaga lume teatrală, a făcut o încercare și la Paris. Că dânsul pare a fi cel mai iscusit regizor al timpurilor noastre, nu se îndoiește aproape nimeni. Am azistat și-am admirat neîntrecuta sa ingeniositate, la „Die Schöne Helena” din „Theater des Westens”. Și cine oare n'a fost încântat, la o reprezentare în circuit Schumann a lui „Oedip” sau „Oreste”? Cu toate acestea Max Reinhardt s'a dus la Paris numai c'o pantomimă intitulată „Samuran”, din repertoriul lui „Deutsches Theater”. Cauza n'o putem ști cu siguranță. Cu toate acestea primirea ce i-s'a făcut se poate numi mai mult decât călduroasă și neașteptată. Reinhardt, s'a exprimat cătră un corespondent al unui jurnal german astfel: „Aveam sentimentul, că în primele momente publicul era sfios și retras, deoarece această mimodramă îi apărea nouă și străină; cu fiecare scenă însă crescuse interesul, publicul se încălzi tot mai mult și aplauzul crescuse după fiecare tablou, după fiecare scenă. Am fost felicitați călduros, după pauză, de număratoarea și distinsa azistentă. Succesul artistic s'a ajuns”. Trebuie notat, că între privitori se afla între alții și Gabriele D'Annunzio, Puccini și Caruso și că Reinhardt a fost rugat să însceneze la toamnă și alte piese, însă vorbite. Se va da probabil în limba franceză „die Jungfrau von Orleans” a lui Schiller. Corresp.

Cronica externă.

Imprumutul Chinel. Consorțiul internațional financiar care și-a ținut conferințele la Paris în chestia liquidării imprumutului chinez a încheiat contractul de imprumut. În textul contractului s'a încunjurat cu deosebită grijă tot ce ar putea avea un caracter politic și din cauza aceasta nu se amintește nici despre interesele politice speciale ale Rusiei și Japoniei. Aceste două puteri adevărate au intrat în consorțiu în luna Aprilie numai cu condiția, că interesele lor politice speciale în Mongolia, Mandșuria și China de vest vor fi recunoscute. Așa se vede însă că celelalte puteri n'au consimțit cu pretențiunea aceasta și pe baza unei înțelegeri ea a fost abandonată. Dorința celorlalte puteri, anume că integritatea teritorială a Chinei va trebui menținută între orice împrejurări a fost considerată la sfârșit de nepropusă, ca în textul contractului să nu se cuprindă nici o considerație politică.

Ori cum s'a încheiat contractul din Paris fapt e, că în el nu se face amintire de nici un interes special al vre-unei puteri politice. Imprumutul plănit de guvernul chinez e de 60 milioane fonți sterlingi (un miliard și jumătate coroane).

Consortiul și-a rezervat dreptul de a pune suma aceasta la dispoziția guvernului chinez în rate după cum situația Chinei va da o garanție îndestulitoare. Imprumutul se va plăti în timp de cinci ani.

E interesant că în timpul conferințelor s'a făcut propunerea de cătră reprezentantul grupei financiare germane ca în consorțiu să intre ca a șaptea putere și Austro-Ungaria, care n'are interese teritoriale în China, dar cu atât mai mult interese comerciale. Se pare că celelalte puteri au fost contra participării Austro-Ungariei de teama, că aceasta va fi numai în ajutorul Germaniei.

Birou de arhitectură
inginer
diplomat **Robert Goldschmidt**
autorizat legal. **Telefon: 489.**
Brașov (Kronstadt) Schlossbergzeile nr. 8.

Consultări în toate chestiile industriale și tehnice-industriale. — Proiectarea și executarea stabilimentelor electrice și de mașinării. — Liferare turbin, roate hidraulice și pompe rotunde, specialități proprii probate. — Executare de stabilimente hidrodinamice și de mori. — Liferare de mașini pentru ramurile industriei.

Alarmarea peninsulei scandinavice. Unul dintre cei mai distinși fii ai Svediei, Sven Hedin, renumitul scriitor al Tibetului, îngrijorat de pregătirile amenințătoare, care le face Rusia la granița țării sale, a alarmat întreaga peninsulă scandinavă, distribuind un apel de alarmă în un milion de exemplare. În apelul său, Sven Hedin atrage atențiunea asupra pericolului de care e amenințată peninsula scandinavă de către Rusia. Suedia în apărarea bunurilor sale a considerat totdeauna ca dușman imperiul rusesc. Înainte cu 200 ani Rusia a răpit dela Suedia Livlanda, Esthlanda și Ingermanlanda, iar cu o sută de ani mai târziu Finlanda și și-a împins hotarele până la Torne-älf. Cine ne asigură — se întreabă Sven Hedin în apelul său — că în secolul al XX-lea Rusia nu va continua să și extindă teritoriul și mai mult în direcția aceasta. Cine va apăra Suedia în cazul, când Rusia s'ar folosi de o eventuală conflagrație europeană? Dela Petru cel Mare, tendința politicii externe a Rusiei e de a ajunge la marea liberă. Marea Neagră și Marea Ostică au însemnată numai de a doua mână și în ele dominează încă și alte puteri. Înaintea porților din Constantinopol Europa a pus veto extinderii Rusiei, spre ost sunt gurile tunurilor japoneze iar în Persia e în cale Anglia. Tendința politicii de extindere a Rusiei poate să fie numai câștigarea de porturi în Oceanul Atlantic. Ruseficarea Finlandei, manevrarea continuă a trupelor, legarea căilor ferate finlandeze cu cele ale Rusiei, zidirea unui drum de fier strategic în partea apuseană a Finlandei, mobilizările repezi și concentrarea trupelor la graniță sunt toate fenomene cari arată, că Rusia se pregătește a se extinde înspre apus. Delăturarea pericolului Sven Hedin o vede posibilă în unirea Svediei cu Norvegia și în o concluzare conștie și serioasă a acestora.

Ca un răspuns la alarma lui Sven Hedin în storthing-ul Norvegiei majoritatea deputaților, fiind la desbaterea chestiilor apărării țării a propus votarea a 20 milioane coroane pentru fortificări și clădirea a două cuirasate noi.

Intrevederea dintre suveranul Germaniei și Rusiei. Ziarului „Temps” i-se telegrafiază din Petersburg că întrevederea dintre împăratul Germaniei și țarul Rusiei a fost amânată. Cei doi suverani se vor întâlni după înapoierea lui Wilhelm din călătoria de pe marea Nordului.

Se confirmă că data întrevederii țarului cu împăratul Wilhelm, a fost amânată până după primirea în audiență a d-lui Poincaré, primul-ministru al Franței, care va sosi la Peterhof, în ziua de 10 August.

La întâlnirea celor doi împărați — care va avea loc la Baltischport, nu departe de Reval — vor asista și d. Sasanow, ministrul de externe și contele Pourtalés, ambasadorul Germaniei la Petersburg.

Răscoala din Albania. Ministrul de război al Turciei pașa Mahmud Șefket într-o convorbire cu raportorul ziarului „Neue Freie Presse” a făcut câteva declarații cu privire la răscoala din Albania. Dintre soldații răsculați — a spus ministrul — s'au reîntors deja 192. Doi ofițeri și 2 soldați au fost deținuți. În total s'au răsculat 12 ofițeri și 71 de soldați. Ofițerii de sigur stand sub influența propagandei albaneze i-au sedus pe soldați spunându-le, că actualul guvern otoman a vândut Turcia europeană unei puteri străine și în urma acesteia nu rămâne altceva, decât să plece toți pe la vetrele lor și să și apere patria. Toate celelalte știri răspândite despre răscoala soldaților ministrul Mahmud Șefket le-a declarat de false sau exagerate. Soldații răsculați vor fi duși înaintea tribunalului militar, care îi va pedepsi foarte aspru. Cu privire la știrile răs-

pândite despre o revoltă pe vasele de război turcești, ministrul a spus că aceste n'au nici un temei. Pașa Mahmud Șefket a apelat la opinia publică a Europei ca să se iee în considerare, că Turcia după cum arată și răscoala albaneză are să lupte cu cele mai mari greutăți.

Știrile despre dezertarea soldaților de altcum sunt contrazicătoare. De sine înțeles guvernul otoman toate evenimentele le pune într'o lumină pe cât numai se poate favorabilă, telegramele și știrile private însă vorbesc despre o mare propagandă contra domniei turcești și cazurile de nesupunere și dezertare a soldaților în armata turcească sunt zilnice. Unul dintre ofițerii dezertori beiu Tayar a lăsat la dezertare o scrisoare pentru comandantul militar din Monastir, în care se declară, că răscoala și dezertarea soldaților nu e îndreptată contra patriei, ci contra domniei comitetului june-turc. Soldații răsculați se află de altcum între munți și se spune că ar avea la ei și puști-revolver. Despre turcii vechi, se zice, că simpatizează cu răsculații.

Dela frați

DIN ROMÂNIA.

Șezătoarea din Constanța în onoarea Reginei.

În 10 Iunie v. la orele 3 după amiază în localul cercului militar din Constanța, a avut loc o șezătoare muzicală, organizată în onoarea reginei, care a onorat cu prezența sa această serbare.

Încă dela orele 4, saloanele cercului militar, splendid decorate cu steaguri tricolore și ghirlandele erau populate de tot ce are Constanța mai select și de elită.

La orele 5, sosesc prințisorii Marioara, Nicolae și Ileana însoțiți de d-soara Bengescu, d. maior Angelescu adjutant regal și de guvernante și sunt primiți la scara principală de d. general Boteanu, și toți ofițerii superiori. La intrarea în salonul de recepție d-na colonel Cantea, oferă prințesei Marioara o frumoasă jerbă de flori.

La orele 5 și un sfert se anunță sosirea reginei. Suverana sosește într'un automobil însoțită de d-na Zoe Bengescu damă de onoare, și este primită la intrarea principală de doamnelor de elită și ofițerii superiori. D-na general Boteanu oferă suveranei o frumoasă jerbă de flori. Trupele înșirate în curtea cercului izbucnesc în urale nesfârșite, pe când muzica militară întonează imnul regal.

Regina fiind condusă în salonul de recepție, aci d-na general Boteanu face prezentările doamnelor, pe când corul societății „Doina Dobrogei” cântă imnul regal.

Imediat începe programul festivalului cu corul societății filarmonice „Doina Dobrogei” care sub conducerea d-lui Antoniu, a cântat cu mult succes „Răsunetul Ardealului”, „După fragi și după mure” și „Lugojana” care a entuziasmat întreaga asistență, fiind răsplătiți cu furtunoase aplauze. Suverana chemând pe d. Antoniu l'a felicitat, invitându-l la pavilionul din port pentru o audițiune. D-na locotenent Oporeanu a executat cu o tehnică ireproșabilă „Caprice espagnol” din Moszcowski. D-na Darzeu a cântat din voce „Cavatina” din „Traviata” acompaniată la pian de d. Dr. Psarafi. Micuța Jeni căpitan Bănățeanu a recitat „Despot-Vodă” de V. Alexandri. D-ra Sirbulescu a executat din vioară „Chant de printemps” de Mendelssohn, care a fost mult aplaudată. Asemenea d. locotenent Modreanu a cântat „Infelice” din „Ernani”.

După o mică pauză a urmat partea a doua a programului. D-na și d. căpitan Coni au executat din două pianе „grande marche triomphale” de Gorla care a plăcut mult asistenței.

„Serenade” de Fr. Dolda, a fost cântată de d. locot. Deliceanu, d. Darzeu a executat „Prologul din Pagliaci”, d-ra Valeria colonel Mihail a cântat din pian cu o ireproșabilă fineță, „Etude de concert Nr. 3” de Chopin. Un duet excelent a fost d-na și d. Darzeu, care au cântat „Tutle la feste al tempo” din „Rigoletto”, iar ca final d-na și d. căpitan Coni au cântat din două pianе „Ungarische fantasia” de F. Litz.

Distinși diletanți au fost felicități, de suverană, mulțumind pentru concursul ce au dat pentru reușita deplină a acestei frumoase șezătoare.

După terminarea programului artistic s'a servit asistenței un bufet copios și bogat. Prințisorilor li-s'au oferit bomboane și înghețată.

La orele 7 și jumătate regina mulțumind dlui general Boteanu, pentru această frumoasă serbare a plecat în automobil la pavilionul din port fiind precedat într'o trăsură de d. maior Buhlea polițaiul orașului.

La ușa cercului, fotografii N. Ioanid a fotografiat pe suverană și prințisorii în mijlocul întregii asistențe.

Misiunea austro-ungară la Sinaia.

Sâmbătă în 22 Iunie a. c. la orele 8 și jumătate dimineața a sosit la Sinaia generalul de infanterie Herman Kövess de Kövessháza, comandantul corpului 12 de armată din Sibiu, ca să-l salute pe M. Sa Regele României. Generalul era însoțit de feldmareșalul Gotfried Seibt și de contele Marenzi de Tagliano, generalii de brigadă Rudolf Hess, Martin Radicevic, cavalerul de Worafka, Hauschka de Treunfels; medicul general Wenzel-Schuller, colonelii Lanzinger, Togni de Oppovu, Stipek de Wilerding, Lieb, Kratkij de Salmon, Togljar și baronul Ambrus, locotenent colonelul Gecziji, maiorii de Soștaric și Békésy; căpitanii de stat major Karpathy și adiutantul locotenent Bömches de Boor.

La gară, Excelența Sa a fost primit de colonelul Baranga, adiutant regal și de locotenent colonelul Berindei, comandantul batalionului 4 de vânători. Dela gară oaspeții au fost conduși în echipaje de ale curții la castelul Peleş.

Între orele 10 și 11 dimineața generalul Kövess de Kövessháza împreună cu ceilalți ofițeri austrieci au asistat la manevrele trupelor și la diferitele exerciții ale batalionului 4 de vânători. La orele 12 și jum. Excelența sa a fost primit în audiență de M. Sa Regele Carol I, iar la ora 1 a avut loc dejunul, la care au luat parte AA. LL. RR. prințul Ferdinand și prințesa Elisaveta, împreună cu prințul Carol și prințesa Maria; tot astfel pe lângă ofițerii oaspeți, au mai asistat și Czernin, ambasadorul austriac al Austro-Ungariei, secretarul de legațiune Szent-Ivanyi, atașatul militar austriac locot. colonelul Hranilovici, atașatul legațiunei Bourgnigon, suferite regale și princiare și comandantul batalionului 4 de vânători, la un loc 46 de persoane.

În decursul dejunului M. Sa Regele a ridicat un toast în sănătatea M. Sale împăratului Francisc Iosif I:

„Cu o plăcere deosebită salut sosirea Excelenței Voastre, acompaniate de un număr așa de mare de generali și ofițeri ai corpului 12 de armată, aducându-Vă viile Mele mulțumite pentru această atenție.

Bucuria de a Vă vedea în mijlocul nostru e cu atât mai mare, cu cât prezența Voastră îmi prezintă o ocazie mult dorită de a relnoi urările mele călduroase pentru M. Sa împăratul

Rétay și Benedek

întreprindere industrială de artă bisericască, sculptare de amvoane, altare și statui, — aurire și decorare de biserici.

Budapest, IV., Váczi-utca 59. (saját ház).

În atelierul nostru se execută: altare, amvoane, presbiterii, bănci, rame pentru icoane și tot ce este necesar la împodobirea bisericilor. — Odăjdii, prapore, potire, candelabre, sfeșnice, etc. etc. — Altare vechi se auresc și se renovează. — Liferează statui sfinte, icoane, cruci lucrate artistic, pe lângă prețurile cele mai ieftine.

și Regele, prea grațiosul Vostru domnitor, a cărui fericire și sănătate ne sunt inimii Noastre deosebit de scumpe; reînnoiesc și asigurările și interesul Meu constant pentru dezvoltarea și întărirea glorioasei Sale armate, cu care sunt de ani întregi strâns legat.

Insufletit de aceste sentimente, ridic paharul Meu în sănătatea M. Sale și în onoarea armatei Sale. Trăiască M. Sa împăratul și regele Francisc Iosif!”

Ultimele cuvinte ale suveranului au fost acoperite de călduroase urări, iar muzica a cântat imnul Împărătesc. După dejun M. Sa Regele a ținut cercle până la orele 3, retrăgându-se apoi salutat de întreaga asistență. După o reprezentare cinematografică, misiunea austro-ungară au luat Aradul, întorcându-se la Sibiu.

Ultima oră

Sborul lui Vlaicu la Viena.

27 Iunie.

Correspondentul ziarului nostru ne telefonază din Viena că îndrăznețul aviator Aurel Vlaicu a luat parte la concursul de virajuri în cercuri mici. Sborul a reușit de minune, deși bătea un vânt foarte mare. Când a trecut Vlaicu cu aparatul său pe deasupra spectatorilor, românii strigară „Trăiască”, iar străinii „Ura”. Deși vântul bătea cu furie, Vlaicu nu s'a dat învins, ci a făcut două cercuri rotunde în jurul stălpului, ceilalți au făcut însă elipse, așa că Vlaicu a fost alături de cel mai bun aviator francez, eroul zilei. Duminecă va repeta sborurile de azi.

La concursul de viteză până la Wiener-Neustadt nici Vlaicu nici nemții n'au luat parte, ci numai francezii. Aparatul lui Vlaicu care e în stare bună, a dat probe strălucite de stabilitate și de soliditate.

De față la acest sbor de mare însemnătate a fost atașatul militar al României, maiorul Eremia împreună cu mulți ofițeri străini. Peste două săptămâni Vlaicu are să facă sboruri la Arad, sub patronajul ziarului „Românul”.

Inmormântarea lui Caragiale.

Berlin, 27 Iunie.

Neuitatul Caragiale a fost așezat ieri într'un cavou provizor, până 'n Noemvrie, când va fi dus în România.

— „Românul” se găsesc de vânzare la chioșcul de presă dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnoff) din Viena.

INFORMAȚIUNI

Arad, 27 Iunie n. 1912.

P. S. Sa episcopul Dr. Vasile Hossu în Arad.

P. S. Sa părintele Episcop Dr. Vasile Hossu al Gherlei cu trenul accelerat dela amezai a sosit dela Budapesta la Arad, ca să cerceteze pe părintele Episcop Ioan I. Papp al Aradului și să-i mulțamească pentru atențiunea iubitoare ce i-a arătat vizitându-l în mai multe rânduri în timpul cât P. S. Sa stătuse astăjarnă bolnav într'un sanator din Budapesta. P. S. Sa părintele Episcop V. Hossu a fost azi la prinz oaspele părintelui Episcop Ioan I. Papp, cu care s'a întreținut timp mai îndelungat și asupra mai multor chestii de interes obștesc pentru bisericile noastre românești. P. S. Sa a vizitat și pe alți fruntași români din oraș. Și-a luat rămas bun, în special, dela parohul și protopopul gr.-cat. al Aradului Dr. Laurențiu Luca, apoi dela dl avocat și deputat în camera ungară Dr. Ștefan C. Pop, dela profesorul gimnazial Gheorghe Pop, precum și dela credincioșii bisericii noastre gr.-cat. din Arad. Seara, cu acceleratul dela orele 7, P. S. Sa a părăsit Aradul.

Premierea d-lor Mărcuș și Crișan. Cu ocazia examenelor dela conservatorul din Viena, d-nii Ștefan Mărcuș și Ionel Crișan au obținut din cauza prestațiunilor excelente cele mai mari premii în bani, ce se impart din partea acestei Academii, jucând în 3 Iunie cu succes neașteptat rolurile principale din opera „Werther”. Premiile li-se impart Vineri în 28 I. c.; cu această ocazie și pentru a-și arăta recunoștința pentru sprijinul, pe care acești membri ai ei i-l'au dat la aranjarea diferitelor manifestațiuni sociale, soc. „România Jună” aranjază în seara acestei zile o „seară de adio” în cinstea d-lor. Ceice cunosc pe acești artiști ai noștri vor fi de bună seamă fericiți, auzind această veste îmbucurătoare și-i vor întimpina cu brațele deschise în turneul, pe care-l fac în vacanțele acestui an prin orașele Ardealului și Banatului.

Comitetul societății noastre teatrale a ținut Luni după amiază în Brașov o ședință, în care s'au discutat afaceri curente și unele puncte ale ordinii de zi pentru viitoarea adunare generală, care probabil se va ținea la Brașov. La ședință au participat d-nii V. Onițu, Dr. N. Vecerde, Dr. I. Blaga, Dr. V. Branisce, Dr. G. Dobrin și Dr. Iuliu Maniu.

Femeie — soldat. Un ziar din Constantinopol, a publicat zilele acestea următoarea povestire: Faptul ce povestim nu s'a petrecut în Tripolis și nici n'a fost motivat de dragostea de patrie, de vre-o dragoste pentru vre-un tânăr sau de dorința unei aventuri. Tânăra grecoaică devenită soldat turc, a făcut-o din dragostea către familia ei. Amazona în chestie era cea mai tânără fată a unor părinți modești, dintr'o depărtată provincie a Turciei. Nenorocirea a vrut ca fratele ei, care era și susținătorul familiei, să se ducă în armată. Ca să-și scape fratele, fata s'a hotărât să se prezinte în locul lui. Zis și făcut. Iși îmbracă un costum bărbătesc și se duse la recrutare. Fiind luată soldat, ea a fost reparțizată într'un regiment, care a avut însărcinarea de a urmări bandele din Macedonia. Șapte luni, tânăra fată s'a luptat cu bandele prin munții Macedoniei fără a da cuiva de bănuț. În cele din urmă îmbolnăvind-se, a fost trimisă la spital. În momentul când doctorul voia s'o examineze, tânăra soldată ceru să vie un preot, căruia i-se destăinuă. Faptul a produs mare uimire printre

personalul spitalului și n'a întârziat să se răspândească. Șefchet-pașa, ministrul de război pus în curent cu această afacere, a raportat cazul Sultanului, care nu numai că a scutit pe fratele fetei de serviciul militar, dar a și făcut o penzie părinților fetei.

Mortalitatea în orașele cele mari. O foarte interesantă statistică a fost depusă de către prim-medical orașului New-York, înaintea municipiului orașenesc. Statistica se ocupă cu mortalitatea orașelor cu o populație de peste 1 milion. Conform acestei statistici în New-York moare în fiecare săptămână din 100.000 de persoane 16,2, în Londra 13,3, în Paris 21,3, în Berlin 14,8, în Viena 18,3, în Petersburg 21,8, iar în Moscova 23,5. Cel mai sănătos oraș este deci Londra, iar cel mai nesănătos Moscova. Cele mai multe victime le culege tuberculoza; de această boală mor în Paris 290, în Londra 150, în New-York 229 în Viena 164, în Petersburg 118, în Berlin 92, iar în Moscova 91 persoane pe fiecare săptămână. Deci în privința tuberculozei Moscova stă în ultimul rând. De moarte nenaturală mai multe persoane mor în New-York, deoarece aici sunt mai nesuficiente măsurile luate pentru înlăturarea nenorocirilor.

Patruzele asasinării într'o singură lună. O bandă de asasini foarte primejdioasă a fost descoperită de poliția din Curdion, comună în sudul Rusiei. În apropierea acestei comune, în câmpul liber stătea singuratică casa văduvei Tamara Ivanovna care locuia cu fiică-sa de 17 ani. Celor din comună li-a devenit suspect faptul, că bărbății veniți din depărtare, odată ce intrau în casa văduvei nu se mai vedeau eșind de acolo. Poliția și jandarmeria a început să cerceteze și în apropierea casei, în pădure, au fost descoperite 27 cadavre omenești, iar făcând perchiziție în locuința văduvei, au fost aflate o sumă de ceasornice de aur, lanțe și alte obiecte de valoare, care toate au fost luate dela victimele celor două femei. Într'o odaie în podele era o ușă ce funcționa automatic la apăsarea unui buton și care era deschisă brusc, când victimele se aflau pe ea astfel, încât cei de pe ușă cădeau într'o pivniță, unde îndată erau asasinați de complicității celor două femei.

Asasinilor luându-li-se interogatorul au declarat că în modul descris mai sus în luna ultimă au asasinat peste 40 de bărbați, descoperind totodată și pe complicității lor, cari sunt peste 30. Fata văduvei a mai declarat, că ea singură a curmat viața la peste 50 bărbați și că rar trecea o zi ca să nu fie asasinați 2—4 bărbați. Victimele erau aduse în această casă de complicități sub diferite pretexte.

Mulțămite. Curatorul bisericii române gr. cat. din Cut, ca senat școlar parohial își ține de datorie a exprima și pe aceasta cale mulțămite sa ferbinte și adânc simțită recunoștință pentru ajutorul de 200 coroane primit dela institutul de credit și economii „Sebesana” din Sebeșul săsesc, în scopul ajutorării școlii noastre confesionale. Cut, la 24 Iunie n. 1912. Ioan Dicu Decanu in. p. curator primar învățător pensionat.

Balon în apă. Balonul Akron despre care am scris în mai multe rânduri care a fost construit pentru a putea trece Vaniman cu el peste oceanul atlantic în Europa, a avut de a întimpina o nenorocire în săptămâna trecută deși abia ajunse deasupra apei.

Vaniman a cercat încă odată balonul să vadă cum merge și a pornit cu el Sâmbăta trecută din Atlantic City peste ocean. Abia a fost în aier câteva minute balonul s'a lăsat jos pe apă. O propelă s'a rupt și încă alte bucăți dela mașinării. Vaniman și cu alt mecanic au scăpat neatinși de nimic. Iar balonul a fost scos la margine.

Vaniman e tare descurajat pentru că nu poate să facă drumul peste Ocean după cum promise el deja de vre-o doi ani. Câteva cercări încă tot vor mai face să vadă dacă se mai întâmplă ceva.

FILIALA DIN ARAD,

Bulevardul ANDRÁSSY n-rul 20.
(Palatul Fischer Eliz)
a BAZARULUI DE DANTELE din Budapesta

va aranja

Vânzare ocazională

pentru vară.

Matasuri cor. 1-16; materii de dantele dela 48 fileri în sus; dantele dela 2 fileri în sus; Maideire dela 94 fileri în sus; ciorapi de muolin de matasă dela 85 fileri în sus; resturi de dantele cu preț scăzut de 50%.

Mari călduri în Spania. De câteva zile domnește în toată Spania o căldură cum de decenii nu s'a mai pomenit. La Sevilla, termometrul arată eri 53 grade. La Bilbao, s'a înregistrat nu mai puțin de 20 cazuri mortale de insolatie. Din diverse părți se anunță incendii de păduri, cauzate de marea arșiță.

Desvălirea statuii lui C. Negri. Din Galați se anunță: La solemnitatea desvălirii statuii lui Costachi Negri, comitetul a invitat pe toți d-nii primari prefecți din țară. De asemenea a mai fost invitată și societatea scriitorilor români, care a făgăduit că va participa la solemnitate. Din cea mai mare parte a țării s'a anunțat că vor asista numeroase delegațiuni țărănești.

Rectificare Notița din nr. 126 pg. 9, despre felul în care a murit la București prof. *Bălan* din Caransebeș, am reprodus-o după ziarul „Minerva” din București. Aflăm că această informație nu corespunde adevărului, deoarece prof. *Bălan* a murit în urma unui morb de inimă.

Ce fac slovacii în America. Cetim în „Drapelul” din America:

Uniunea slovească a avut o adunare mare în Cleveland, O. Duminecă și Luni 2—3 Iunie la care au luat parte 300 de delegați din 9 state ale Americii. În ședința de Luni ei au hotărât cumpărarea alor 330 de acre de pământ lângă Harrisburg, Pa. unde se vor face câteva instituțiuni. Prima instituțiune va fi pentru ajutorarea copiilor orfani, după aceea ajutorarea acelor slovaci bătrâni care nu mai sunt în stare să lucreze. Asemenea se vor face acolo și alte instituțiuni de binefacere. Luni seara a luat parte la adunare și Mayorul orașului Cleveland Newton Baker care a ținut o vorbire în hala „Acme” unde a zis ceea ce voiți d-voastre să faceți și ceea ce faceți d-voastre e o faptă nobilă și e o datorință față de cei neputincioși, eu vă doresc tot succesul și doresc poporului slovac, și Uniunii slovecești prosperare. Noi nu ne mirăm că slovacii pot să facă aceste lucruri frumoase căci știm căci pe ei nimeni nu-i împedecă. Preoții lor sunt eu ei la toate aceste lucruri frumoase.

Vizita regelui Bulgariei la Sinaia. Din sorginte sigură, se anunță că regele Ferdinand al Bulgariei, în trecerea sa spre Sofia, se va opri 2 zile la Sinaia pentru a vizita Familia Regală.

Regele Bulgariei va profita de această ocazie pentru a invita pe regele Carol să asiste la solemnitatea sfințirii Catedralei din Sofia.

La această serbare vor participa Tarul Rusiei, Regele Serbiei, Regele Greciei și Regele Muntenegrului.

Cununie. Olga Dragomir și Dr. Iuliu Vicas anunță cununia lor religioasă, care se va celebra în 2 Iulie 1912, la orele 5 d. a. în biserica gr.-cat. din Cluj.

Felicitări.

Podul peste Dunăre între România și Bulgaria. Mai multe ziare din România au anunțat de curind că chestiunea construirii unui pod de cale ferată peste Dunăre care să lege România cu Bulgaria, va fi reluată din nou, ba chiar că a fost definitiv tranșată. Din sorginte bine informată din Sofia se afirmă totuși că această chestiune n'a fost readusă pe tapet și nu a fost obiectul nici unei discuții. Tratatul care au avut loc acum câțiva ani între ambele guverne au dus la oare care rezultate. Guvernul bulgar a lăsat la discreția celui român alegerea dintre punctele Nicopole—Turnu-Măgurele, Corabia—Samavili sau Calafat—Vidin. Guvernul român pare să fie dispus pentru cele din urmă două puncte. O hotărâre definitivă nu a fost totuși luată. Cercurile competente afirmă că reluarea acestor tratative nu va avea loc decât după sfârșitul acestui an.

Mulțumită publică. La petrecerea din 23 Iunie a. c. aranjată de „Reun. Inv. Rom. Sălăgeni” și-au rescumpărat biletele, respective au suprasolvit următorii domni:

Mozetig I.-né, Simion Oros, Gavril Galgă,

Ioan Lobont preot, Rognean Ioan câte 2 cor., Tămaș Petru, Popovici Anania, Traian Trușas preot, Oct. Baști preot, Ioan Fridman, Iosif Vahanyozski câte 1 cor., Dr. Alex. Aciu adv. 3 cor. = 19 cor.

Primească marinimoșii donatori sincerele mulțumiri.

Șimleu, la 24 Iunie 1912. Pentru comitet: Simion Oros, secretar.

Dare de seamă. În urma furtunei ce s'a deslășuit în 13 Mai a. c. devastând și în cercul Teaca peste 10 comune, intelectualii români din localitate s'au întrunit într'un comitet de ajutorare, ca prin sumele colectate, să aline durerile fraților rămași pe drumuri.

Comitetul acesta constituit din domnii Dr. Eugen Bran avocat Teaca, președinte, Nicolae S. Aron protopop Teaca, vicepreședinte, Dr. Ioan Vescan avocat Teaca și Ioan Russu, preot Juda, controlori, Emil Birtolon dirigentul filialei „Bistrițana” Teaca, casar, a lansat 112 bucăți liste de contribuire.

Suntem siliți să constatăm, că în timp de 1 lună abea am reprimt 8 bucăți dintre cari 4 liste cu răspuns negativ.

Deoarece listele lansate sunt numerizate și casarul e răspunzător pentru ele, rugăm pe toți cari încă nu ni-le-au retrimes până acum, să binevoiască a le trimite la adresa indicată în apel cel târziu până în 1 Iulie.

Todată ne facem o plăcută datorință cvitând sumele primite până acuma, anume

Lista Nr. 1.

Dr. Eugen Bran avocat, Teaca	100.—
Nicolae S. Aron protopop, Teaca	20.—
Dr. Ioan Vescan avocat, Teaca	60.—
Ioan Rusu preot, Judamere	40.—
Emil Birtolon dir. fil. „Bistrițana”	20.—
Adrian Raicu of. de bancă, Teaca	5.—
Constantin Pop șef lic.v. la „Albina”	25.—
Grigorie Ionescu econom, Teaca	1.—
Caesar Vitez de Zsadayi esec., Teaca	2.—
Toma Furdu preot, Logig	20.—
Ilariu Nicoara scriitor de adv., Teaca	2.—
Teodor Moldovan econom, Visuia	1.—
Filiala „Bistrițana, Teaca	100.—

Lista Nr. 4.

I. P. Sa Ioan Mețianu metropolit, Sibiu 20.—

Lista Nr. 12.

Mediaș:

Colecta d-lui A. Boiu dirigent la „Albina” Mediaș	
Indiscifrabil comerciant, Mediaș	2.—
Mih. Popovici casar fil. „Albina” Mediaș	2.—
A. Boiu dir. filiala „Albina”, Mediaș	5.—
Ioan Crăciun comercoant, Mediaș	1.—
Ioan Fodor paroh, Mușna	1.—
Iuliu Jurca prop. Răvășal	1.—
Dr. Dionisie Roman avocat Mediaș	5.—

Lista Nr. 33.

„Economul” institut de credit, Cluj 50.—

Lista Nr. 65.

Train Domșa of., Teaca 2.—

Colecta d-lui Nicolae R. Rațiu:

Suma colectată cu discul dela credincioșii gr.-cat. rom. din Turda-veche 26.23

Depus la fil. „Bistrițana”, Teaca libel Nr. 287 511.23

Colecta Blajului: 575.58

Suma colectată deja distribuită 1086.81

Total: 1086.81

Primească marinimoșii donatori cele mai sincere mulțumiri transmise prin noi din partea nenorociților ajutați

Teaca, în 24 Iunie 1912. În numele comitetului de ajutorare: Emil Birtolon casar, Dr. Eugen Bran președinte.

x **Gustav Tátray** — Oradea-mare, str. Răkoczy, prăvălia pentru elită, unde se pot cumpăra lucruri de mână, pentru dame precum și necesarii, cu prețuri foarte ieftine. Telefon 783.

x **A încetat!** căderea părului, acelaia, care întrebuintează renumitul și miraculosul balsam „Venusul” pentru păr al lui Dr. Șepețianu. Balsamul acesta ajută creșterea, împiedecă căderea părului și încetează total mătreața. De vânzare la **Toth Adorján, drogheria la „Venus”**. Lugeș-Lugos. Tot aci se capătă și renumita cremă „Venusul”.

CRONICA SOCIALA

Concertul Mărcuș-Crișan.

Interesul pentru concertul acesta, care-i unul din evenimentele artistice mai însemnate din acest an, crește zi de zi, încât ne temem ca publicul românesc din provincie, care va lua parte la concert să nu rămâie fără bilete. Facem de aceia un călduros apel către onor. public ca să se grăbească și să cumpere bilete, sprijinindu-i prin aceasta pe valoroșii noștri artiști cari merită sucursul nostru. Dela zelul ce-l vom arăta, atârnă nu numai reușita concertului, ci și dovada că suntem un popor cult, înțelegător de artă, și prin urmare capabil de sentimente nobile. Dăm aici și programul concertului:

1. a) I. Cl. Iuga: „Tu te duci bade sărace”... (doină); b) T. Brediceanu: „Mândro de dragostea noastră”... (doină). D. Stefan Mărcuș.

2. a) I. Cl. Iuga: „Duce-m'ăș cu luna 'n nor”... (doină); b) T. Brediceanu: „Arde-mite-ai codru des”... (doină). D. Ionel Crișan.

3. a) G. Dima: „Somnoroase păsărele”; b) G. Dima: „Curcile”; c) G. Meyerbeer: Aria lui Urban d. o. „Ugenoții”. D-șoara Aurora de Barbu.

4. G. Verdi: Duett d. o. „Don Carlos”. Dnii St. Mărcuș — I. Crișan.

5. a) I. Scarlato: „Glas de clopote”; b) G. Dima: „Cerule”; c) R. Wagner: Romanța lui Wolfram d. o. „Tannhäuser”. D. Ionel Crișan.

6. a) Felix Mendelssohn-Bartholdy: „Visul unei nopți de vară” (Sommernachts-traum); b) M. Cocomescu: „Rapsodie românească”. (Solo de pian). D-șoara Madeleine Cocomescu.

7. a) I. Scarlato: „Spune-mi codrule vecine”...; b) G. Dima: „Seguidilla”; c) R. Leoncavallo: Aria lui Canio d. o. „Bajazzo”. D. Stefan Mărcuș.

8. a) G. Donizetti: „L'Addio”. (Duet). D-șoara A. de Barbu — d. I. Crișan; b) G. Verdi: Terzett din opera „Il Trovatore”. (Act. I.). D-șoara A. de Barbu — d-nii St. Mărcuș și I. Crișan.

Concertul va avea loc la **Crucea-albă în 2 Iulie. Inceputul la 8 ore seara.**

Textul cântărilor se vinde seara la cassă. Bilete se găsesc de vânzare la „Librăria diecezană” și seara la cassă.

Prețul locurilor: Locul I. 5 cor. (pentru 1 familie de 3 persoane, locul I. 10 cor.); locul II. 3 cor.; locul III. 2 cor. Intrarea 1 cor. de persoană.

ECONOMIE

Firea de cumpărător și firea de vânzător.

Astăzi, fiindcă jur împrejurul nostru toate țările înaintează economiceste din ce în ce tot mai puternic, de aceea și noi poporul românesc trebuie să căutăm în sfârșit cu îndărjire să ținem pas cu orice propășire.

Agricultura trebuie și noi s'o industrializăm, dar și s'o comercializăm, împreună cu industria. Agricultura trebuie s'o preschimbăm în industrie agricolă, adecă să industrializăm producția. Dar nu numai atât, ci mai trebuie să și comercializăm vânzarea. Condițiile economice

de astăzi — căci suntem în plin veac al însoțirii, — ne silesc tot mai tare către organizarea colectivă a vânzării produselor, ca în felul acesta să facem rânduială în producție și să putem ajunge la un preț de vânzare, în raport cu prețul de cost.

Prin urmare suntem siliți, vrem nu vrem, să dăm agriculturii și industriei noastre, o organizare comercială, de care duce lipsă foarte mare. Aceasta să ne fie deocamdată singura, țintă, pe care neapărat trebuie s'o ajungem fără șovăire.

Nicăiri și la nici un popor nu se simte mai mult lipsa acestei comercializări decât la noi, la români.

Nouă ne lipsesc negustorii cărturari. Dacă este adevărat, că de produs, producem bine, rău, dar vorba e că tot producem, atunci cu atât este mai adevărat, că nici pe departe nu suntem negustori pricepuți. Știm să producem, așa cum am apucat, dar nu știm să vindem. Nepăsarea noastră în privința aceasta, a lăsat câmp liber străinilor, cari s'au pripăsit astfel printre noi, iar acum deșteptându-ne în sfârșit din somnul de urs, trebuie să ne grăbim să câștigăm timpul pierdut în chip ușuratic.

Sunt multe cauze de ce nu avem negustori, — adevărat vreau să zic de cei potriviți cerințelor de astăzi, — dar una dintre cele mai covârșitoare e libertatea oricui de a fi negustor.

La noi cine e o secătură, o lăpădătură, într'alte profesii, e bun pentru profesia de negustor și cu atât mai mult, cu cât nimeni nu-l întreabă ce știe, și ce poate. Comerțul, e unica profesie, pentru care nu se cere nici o pregătire, nici un fel de examen, nici un stagiu, în care nu se face nici o deosebire de persoane. E destul să vrei să fi negustor, ca să poți fi!

Alte profesii cer ani îndelungați de studiu, de muncă și de oboseală. Dar starea asta nu mai poate dăinui. Când în Germania, comerțul are un loc de cinste și totdeauna e privit ca o adevărată știință, e o nemernicie ca noi să nu-i dăm nici măcar atenția față de un factor de civilizație și de pace. Prin comerț ajungem la scopuri tot mai mărețe. Inșă ca să te poți lua la întrecere în știința comercială trebuie un învățământ comercial întreg pentru negustorii noștri. Astăzi le lipsește de cele mai multeori inițiativa. Vreți o dovadă. V'o dau foarte bucurios. Dacă nu mă înșel, căci mai ști, poate a fost numai un vis frumos, a fost odată ca nici-odată o consfătuire a negustorilor la Blaj în vederea înființării unei centrale. Astăzi unde am ajuns cu ea? În neagră uitare, căci nu se mai aude vorbind de ea, ca și cum tuturora le-ar părea astăzi amarnic de rău, că s'a și gândit la așa ceva, necum s'o înfăptuiescă. Și cu toate acestea inițiativa ne trebuie în comerț, căci

numai așa vom putea să luăm noi dela concurenți a facerile, în loc să lăsăm să ni-le ia ei. O chemare foarte mare are comerțul în ceea ce privește păstrarea poporului și răspândirea lui. Casele de comerț din Hamburg sunt care au pregătit și au silit așa zicând, să se facă colonizarea germană. Nu trebuie să facem și noi același lucru în țările în care suntem români supuși străini? E neapărat de lipsă să începem această cruciadă, căci dacă nu, ne vor lua vrășmașii înainte, iar atunci va fi de tot greu, să mai începem noi!

Inșă ca să îndeplinim toate acestea dorințe de trănicie sigură a nemului nostru în viitor, trebuie să ne distingem în știința comercială. Și la așa ceva vom ajunge numai prin cunoștințe solide și printr'o educație deosebită. Într'un cuvânt ne trebuie netăgăduit fire de cumpărător și fire de vânzător.

Temperamentul unui bun cumpărător e cu desăvârșire deosebit de cel al unui bun vânzător. Cumpărătorul cel bun, nu acela, care se lasă să fie ușor încântat, și oriunde vede o marță, o dorește, iar avându-o și cercetându-o mai amănunțit, ar vrea să se scape de ea, va să zică acest cumpărător, care cumpără bine, stă în fața lucrurilor cu îndoială și nepăsător. Conștiința sau instinctiv, el simte adevărata valoare a lucrului și nu lasă ca impresia să-i fie turburată prin nici o considerație mărginașă sau prin iluziile fanteziei. Un bun cumpărător e numai rareori, adică nici odată, un bun vânzător. Căci aceea în ce zace iscusința lui la cumpărare, de a recunoaște adevărata valoare a lucrului de cumpărat e o slăbiciune la vânzare. Un bun vânzător, trebuie să ia marfa, el însuși fără îndoială de bună și de nemaîntrecută. Trebuie să poată să se sugesioneze pe el și pe clientul său prin puterea sa de convingere. Vânzătorul cel bun are nevoie să fie înzestrat cu altfel de însușiri, decât cumpărătorul. Cumpărătorul este ocupat, concentrat, mărginit numai materialicește, pe când vânzătorul e creiator, poate da inspirația sale curs liber, trebuie să desvoalte psihologia omenească și să se poartivească cu diferitele caractere ale oamenilor. În general în societatea omenească sunt mai multe firele de cumpărător, decât cele de vânzător. Vânzătorii cei buni sunt tot mai rari, fiindcă viața de astăzi dă tot mai puțin prilej fanteziei și desvoltării firelor de vânzător, plini de temperament și cuviincioși. Dacă am vorbit în marginile strănte ale unui articol de ziar, despre firea de cumpărător și vânzător din comerț, tot așa de bine am putea vorbi despre aceasta și în privința tirgulului vieții. Să aruncăm numai o scurtă privire în viața publică dela noi! Vom putea împărți locuitorii în fire de cumpă-

rători și fire de vânzători. Cărmuitorii statului sunt cei mai mulți și mai mult vânzători. Khuen-Héderváry, Tisza, Apponyi etc. au fire de vânzători. Noi românii mai mult fire de cumpărători. Iată de ce ca să isbândim în afaceri comerciale, precum și în cele politice, ne trebuie firea de vânzător. Să înființăm deci, cât mai în grabă școala de vânzători. Orice cooperativă de consum în urma celor amintite aci, nu va putea să aibă succes decât numai dacă pe lângă cumpărător își va avea și vânzătorul.

Iată cum unirea a două contraste, poate da o putere mare! Traian V. Țărauu.

PAGINI RASLEȚE.

Cântec de toamnă.

(după Verlaine).

Ascult cântarea toamnei
Cu sunete de harie ce coboară,
Și inima-mi slăbită,
Inima-mi rănită
De-atâta dor amar
Vai, cât îmi tremură și se înfioară.

Și ceasul bate...
O, cât de palid, plin de tâng
Îmi pare totul.
Eu mă gândesc departe
La clipe spulberate.
Pleopa'mi tremură și plâng...

Cu pași tremurători
Și fără de căpătâi
Cu jale rătăcesc prin vânt...
Și pribegesc
Și rătăcesc ca frunzele
Ce au murit și nu mai sunt...

V. Loichița.

Michelangelo.

— Viața și caracteristica lui. —

De Richard Muther.

Tradusă de Dumitru Rareș.

(Continuare).

În cele trei tablouri ale lui Noe, cu care-și începe lucrul, se simțeste tonalitatea cartonului „soldaților”, de mai înainte. Își revendică dela

FOITA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMÂN)

Trad. de Senior

(118)

— Urmas —

„Da, întru cât te privește frate Sprenkheuzideitch Gustav Andreici a dirija un birou postal, a primi scrisori și pachete; fără nici o răutate frate a înainta ceasornicul tău cu o oră, a-ți lua aerele, că închizi scrisori, sertare și ghișeuri și o faci să țese plătească pretinsa complezanță de către negustorul care credea cu dreptate că și-a pierdut ora regulamentară, sau în sfârșit a face mici boroboace calculate și profitabile... în tr'adevăr, o mijloace atât de inocente, fiecare, în locul tău ar fi tot un mic sfânt, dar dacă dracul ar fi acolo de zece ori pe zi să-ți șoptească la ureche, să te gădile subsuoară, să alunecă sub hărțile tale, să se cuibărească sub mâna ta pentru ca să oprească pana, a-ți arăta că a primi nu este a lua, că o politeță nu e un ofrant, că micile cadouri, întrețin dispoziții afectuoase, că aceasta înseamnă a aduce serviciu, că la urma urmelor a pune unt în varză, o panglică la boneta Paulinei, o haină caldă pe umerii micului tău

Petru... atunci, vezi tu, atunci, frate, tu ne-ai căuta un alt axion”.

Iată cam ce spuneau domni slujbași între dânsii după aceasta, dacă poate ori nu poate rezista cineva deavolului când el spune drăcii atât de plăcute — eu poet nu știu ce să fac spre a rezolvi chestiunea.

Micul ceneacu, întrunit precum am arătat, era lipsit cu desăvârșire, pentru a ajunge prin discuție la o concluzie luminoasă, de acest ingredient pe care omul de rind îl numește bunul simț. Pentru aceea poate noi rușii nu suntem de loc înzestrați cu însușirile trebuitoare adunărilor deliberative. În ori ce adunare ce se convoacă la noi dela ale țărănilor până la consilii, reuniuni și comitete fie electivă, fie pragmatice, fie științifice, nu importă; dacă nu e acolo un cap care impune în chip hotărât voința unanimă celorlalte capete va fi un desfrîu și o arababură și nimica în afară de asta la sfârșitul celor cinc minute și până la sfârșit nimica. Într'adevăr nu aș putea spune prin ce fatalitate rară singurele adunări cari își ating scopul lor sunt orele pe cari noi le formăm pentru a cânta, pentru a mânca și bea în tovărășie, îndeosebi reuniunile de cluburi sau reuniunile numite cluburi, rînduite după model german. Aceea, de altfel, nu ne împiedecă să fim vecinic gata a întreprinde totul pe lume și după vântul care bate ne poate vedea cineva înflăcărați spre a întemeia societăți filantropice, de caritate, de utilitate, de încurajare și alte sute al căror scop va fi măreț prin prospectul lui. Dar

din consilii și din comitete nu va ieși nimic, nimica care ar da viață societății de care e vorba. Poate că din instinct noi nu ne dăm îndată deplină satisfacție, și că judecăm că este totul, cel puțin destul pentru noi personal din această parte. Spre pildă noi am organizat cu strașnice cotizații o societate de ajutor pentru săraci; de-odată pentru a celebra această laudabilă operă noi dăm un banchet tuturor... personagiilor marcante ale orașului: se duce jumătate din suma adunată. Cu jumătatea restului închiriem pentru consiliul asociației un local admirabil pe care îl înzestram cu un mobilier convenabil, cu lemne de foc, cu servitori: câteva luni se scurg... rămân pentru săraci patru ruble și nouăzeci și una de copeici, cari când e vorba de distribuția acestui capital disponibil nu e un singur membru care să nu-și recomande călduros cumătra sa.

Dar în sfârșit, reuniunea de care e vorba aici era de un alt soi; era motivată întru câtva prin necesitatea unor conjecturi, nu putea fi vorba nici de săraci, nici de altceva străin de interesul urgent al zilei, era vorba de interesul direct personal al fiecăruia dintre membrii ceneacului. Imminentă nenorocire era comună tuturor, ce-rea poate mai mult acord și unanimitate decât ori unde. Totuși se întâmplă cu totul dimpotrivă. În afară de hărțuiala spiritului de contradicție pe care diavolul nu uita să-l vâre în orice adunare deliberantă se manifesta într'insa absența unei opinii precise.

(Va urma).

inceput dreptul de a trata tema cu figuri goale. Scenei cu rușinea, care a ajuns pe capul lui Noe, îi ia ori și ce senz, pictând nu numai pe Noe cel îmbătat, ci pe toți din jurul lui, goi. Jertfa de mulțumită a lui Noe o întrebuințează ca să adune trupuri de oameni goi împrejurul unui altar. În potop s'a potențat motivul soldaților, cari se scaldă, într'o măsură îngrozitoare. Precum vine acolo dușmanul, astfel se apropie aici apa, potopul. Bărbați tăresc după ei femeile lor, femei zac la pământ, cu copiii lor în brațe, măcinând la gânduri, mornit. Acela încearcă să-și salveze a-veea, celălalt să se urce într'un arbore. Unul se prinde cu mâinile de-o luntre și alții îl aruncă înapoi. Aceia se îndesuesc sub un acoperiș de pânză. Nu există vesiminte, și nici peisagiu.

În tablourile următoare se mărginește, din cauza distanței gigante, la câteva figuri mari de tot. Dumnezeu trece ca o furtună, cu mâinile întinse, cu capul dat înapoi, prin cuprinsul lumilor: să se facă lumină! Își întinde mâinile în dreapta și în stânga: se nasc soarele și luna. Se întinde cu trupul în jos: simțеști că vine viața pe pământ, deși pictează M. numai puterea și nu efectul ei. Adam, în tabloul creației, zace ca un buștean: cu trupul privit din față, cu șoldurile întoarse, cu genunchelul retras în sus. Dumnezeu îl atinge și prin trupul gigantic trece o svăcnire electrică. Păcatul strămoșesc se compunea în arta mai veche, dintr'un peisagiu și din doi oameni, cari stau liniștiți. La M. marchează paradisul foi de arbor, iar în loc de oamenii liniștiți avem trupuri, cari se îmbrățișează. Eva, stând de jumătate jos, se întoarce înapoi, ca să ia dela șarpe mărul. Adam stă în picioare și întinde mâna, peste femeie, după măr, în frunzișul arborelui. Și ca colorist se face tot mai mult artist plastic. Până când tot mai străbat din tablourile cu Noe câteva culori la noi, până atunci în cele de mai târziu este totul înăbușit într'o culoare sură, închisă.

Tablourile din mijloc sunt încunjurate de douăsprezece statui independente. Ca să le dea un drept de existență bisericească, a scris M. de desubtul lor numele, cari le dă mitologia creștină a profetilor și sibillelor. Cât de irrelevant este însă, dacă unul e Joel, dacă celălalt este Eremie, sau al treilea Iona! Ce-l importă pe el sibilla delicia, cea libică și cea cumaeică! El pictează extazul, care străbate trupurile gigante. Aici își razimă unul, pierdut în gânduri, capul în palmă, colea privește o femeie, frumoasă ca o Meduză, privește lung, fix, mirată, în neant. Colea se dă unul înapoi, împletecându-se, sgduuit de o revelație subită. Dacă este mișcarea aici o expresie a luptei sufletești, la alte trupuri este ca substrat un motiv pur trupesc. O sibilla voiește să dea jos de pe părete o carte grea de tot, și nu se ridică, ci prinde cu mâinile amândouă, înapoia sa. O alta ridică cu mâinile niște foliante gigantice, cari îi stau la o parte, le ridică pe genunchel, în timp ce trupul și picioarele ei se întorc spre partea opusă.

La încadrările arhitectonice se simțеște M. dispensat de ori ce cătușe biblice. Unde alți artiști serveau cu ornamente, dă M. trupuri goale. Aici sunt copiii pictați în culoarea bronzului sau a lemnului, copii, cari se tăvălesc în clinurile triumfulare. Mai departe copiii, cari au fost mențiți să aibă rolul de cariatide, și cari poartă stâlpii boltituri și tăblițele de bronz ale profetilor. În sfârșit, ca o încununare a întregului, „sclavii”. Sus de tot, pe stâlpi, între profeti și Sibille, stau părechi-părechi, legând medalioane de bronz cu ghirlande și cu draperii. Vechiul motiv al copiilor (*puto*) cu cununa de fructe! Numai că M. a făcut din copii—uriasi și că a proșchimbât jocul nevinovat cu cununa de laur într'o balansare periculoasă, care-ți poate rupe gâtul. De zece ori avea să rezolve problema aceasta și tot alte și alte motive de mișcare, nouă, îi năvălesc în minte, ca un torent. Chiar și treizeci de ani mai târziu se folosește de tema Judecării din urmă, ca să arunce prin aer trupuri omenești goale, în toate pozițiile, prescurtările și incolăcirile, cari ti-le poți numai închipui cu mintea ta.

Aceasta este descrierea externă a tablourilor, dar ea nu corespunde cu ființa artei lui M. Precum Dumnezeu lui nu este nici grozavul Jehova al vechiului testament, nici tatăl iubitor al creștinismului, ci *fatum*-ul, care pășește pe pământ, lipsit de un interes oare-care, tot astfel putem

vorbi la urma-urmelor de oameni și de nuduri în tablourile lui. Căci oameni *nu* sunt ființele acestea. Ele n'au nimica comun cu viețuitoarele, cari trăiesc pe pământul nostru. Și dacă intrupa nuduri, moștenea caracteristicile quattrocentistilor *Pollajuolo* și *Signorelli*. Dar nu-l ademeneste nici frumusețea animalică a trupului, nici nu sunt expresia unei teme hotărâte, date, mișcările gigantice, mărite până la extremul supraomeneș. Se descarcă numai de o sarcină grozavă a sufletului propriu M. Ceea ce a plâsmuit el ne povestește numai de chinurile unui suflet stinger, martirizat.

„Oricând, ni-a ogândit durerea proprie (arta) și a purtat chiar sennu-mi de pe frunte...”
Dacă viața lui Tizian a fost o armonie mare, aceea a lui M. a fost o *disonanță mare*.

E simbolică chiar și o întâmplare înainte de a se fi născut. Mama lui, care-l purta deja de șapte luni în pântec, petrecu odată călare pe bărbatul ei la postul lui în Chiuzi, când căzu la pământ cu cal cu tot și a fost târâtă câtă-va vreme. Astfel s'a anunțat de mai înainte, că viața omului acestuia va fi un lanț întreg de catastrofe și de sgduiri puternice. Tatăl lui, mândru pe sângele conților de Canossa, care curgea, cum credea el, în vinele sale, nu se învoiește ca fiul său să ajungă artist. Numai cu o voință neînduplecată a învins rezistența familiei, tinărul Michaelangelo. Abia e la învățătură, la Ghirlanda și relația între dânsii se preface în dușmănie. Nu mult după aceea se întâmplă o nouă ciocnire. *Torrebiani*, pe care l'a întăritat M., îi sfărâmă oasele nasului, diformarea aceasta a feței are urmări asupra dezvoltării caracterului său. *Avea să fie un preot al frumosului și este un om urt, diform*. Vede cum pășește pe lângă dânsul Leonardo da Vinci, ca un zeu tinăr, ca un fermecător, care farmecă pe toți cu câți vine în atingere. El însă este mic, cu un cap dezvoltat aproape anormal, cu o frunte boltită, cu privirea ochilor lipsită de culoare. Nasul schilodit contribuie, și el, cu o notă nouă de urțenie de sclav, de urțenie malaieză.

Astfel, deja din anii tineri nu-i este dat să cunoască iubirea. „Dacă vrei să mă învingi”, agrăiește el, ca om îmbătrânit, iubirea, atunci dă-mi înapoi fața, căreia i-a răpit natura întreaga frumusețe”.

(Va urma).

Bibliografie

Un însemnat studiu economic.

D. Dr. *Pompiliu Cloban*, avocat în Timișoara, a scos de sub tipar, în editura tipografiei ziarului nostru „Concordia”, un studiu economic-financiar, intitulat „*Creditul nostru*” și în care se îmbrățișează cu multă temeinicie o seamă din cele mai cardinale probleme ale vieții noastre economice. În cercurile noastre economice-financiare cartea aceasta e chemată să deștepte un viu interes și ea trebuie să fie cunoscută de toți ceice se interesează de înaintarea economică a poporului nostru. Promitem să revenim mai amănunțit asupra cărții, azi dăm conținutul ei:

1. Prefață.
2. Referințele economice ale poporului român până la inactivarea „Albinei”.
3. Principiile lui Herman Schulze ca reforme în viața noastră economică.
4. Creditul țărănimii la noi și în alte țări agricole.
5. Creditul produselor agricole.
6. Creierea creditului agricol pe seama țărănimii cu ajutorul tovarășilor.

Cartea se întinde pe 75 pagini. Prețul 2 cor. Se poate comanda dela librăria noastră „Tribuna”, dela „Librăria Diecezană” din Arad și dela autor (Timișoara, Belváros, Petoși n. 4).

A apărut: Dr. *Petru Hetcon*: „*Poezia populară din Bihor*”. Editura tipografiei „Doina”. Beiuș. 96 p.

Al XXVIII anuar al institutului pedagogic-teologic al arhiepiscopiei ortod. române transilvane, Sibiu, pe anul școlar 1911/1912—publicat de Dr. Eusebiu Roșca, director.
Vom reveni.

A apărut Nr. 7 anul XII din vechea și excelentă revistă ilustrată „Sănătatea și viața fericită”, cea mai instructivă și distractivă revistă pentru familii. Fiecare număr conține 32 pagini mari bogat ilustrate. Un număr 30 bani. — Abonament anual 6 lei. — Redacția și Administrația: Sănătatea, Str. Triumfului 9, București.

A apărut „*Basarabia*” broșură conținând diferite articole de ziare din anul 1878 retipărite cu ocazia contra-serbării centenarului anexării Basarabiei la Rusia, cu cheltuiala fondului societății „Prutul” din Galați și cu o precuvântare de M. N. Pacu profesor onorar, avocat și senator al Jud. Covurului. Prețul 1.20 lei. Se poate procura dela institutul de arte grafice și editură „Minerva” București, Bulevardul Academiei 3.

„*Flacăra*” anul I. Nr. 34 revistă săptămânală cu un foarte bogat și variat sumar. Red. București Str. Parfumeriei 3. Adm. Str. Academiei 17.

La Librăria Tribuna din Arad se află de vânzare Radu Rosetti, *Păcatele Sulgericului* a cor. 2 plus 10 fil. porto.

POȘTA REDACȚIEI

Dlul I. C. Bistriță. Am pierdut numărul și nu ne mai aducem exact aminte de conținut. Dacă aveți puțin timp, vă rugăm să ne scrieți d-r. cu amănunte. Poate corespondența d-v. ne-ar sosi mai curînd decât numărul referitor dela redacția ziarului din chestiune. Salutați.

P. D. Budapesta. Dilatare anormală într'un punct oarecare al unei artere. Vasul de sânge în acest punct are un calibru mai mare ca normal. Uneori fără cauză cunoscută, alteori se întâmplă în urma unei infecții sau a unei întepări sau răniri a arterei. Poate deveni periculoasă, apăsând alte organe importante (inimă), sau prin aceia, că creapă și cauzează o pierdere de sânge internă, ceace poate e și în cazul de față.

Dlul Ioan Pasca. Regretăm că acum nu mai putem reveni. Scrisoarea d-tale vom păstra-o ca pe-un document prețios și bun pentru alte ocazii. Cei 7 teologi, cari în frunte cu Bonea, știu să-și mențină atitudinea de demnitare sunt oameni de viitor și noi le urăm izbândă. Tăria de caracter o păvaza cea mai scumpă la viață.

Aflați, de altfel, că dl R. Cioflec nu mai face parte din Redacție, ceace s'a adus la timpul său la eunostinta tuturor.

Dlul Patriciu Trufas. Nu ne aducem aminte să ne fi sosit vre-odată un articol cu titlul indicat de dv. Noi răspundem fiecărui îndată. Vă rugăm să ne trimiteți articolul dacă credeți că e încă de actualitate și de interes public. Dv. spuneți: „Triumful bisericii gr-cat. luptătoare”. Suntem în adevăr curioși.

V. C. Sinaia. Traducerea slabă, republicabilă.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Teodor Simos, Abrani. Am primit 14 cor. abonament până la 31 Decembrie 1912.

P. M. Opincar „Sebeșul-sădesc. Vă rugăm a ne comunica ce numeri vă lipsesc ca să vă trimitem.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Dr. RÓTH KALMAN,
MEDIC.

TEMESVÁR-ERZSÉBETVÁROS.

Strada Batthyány 2. (Colțul str. Hunyady)

Consultațiuni: a. m. 8-10, d. a. 2-4 ore.

Consultațiuni separat pentru tuberculoși.

Altoare cu Tuberculin.

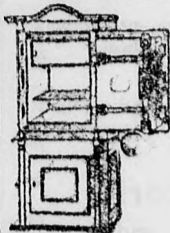
Fabrica budapestană de casse de bani

Gelléri și Schuller

BUDAPEST

Fabrica: IX., Rákos-utca 4. Depozitul
orășenesc și biroul: V. Széchenyi-u. 7.

Liferanții ministerului de agricultură, de
honvezi, căilor ferate ungare și al poștelor.

Efectuiază casse de
bani, libere contra
focului și spargerilor,
casse pancelate
pentru păstrarea do-
cumentelor.

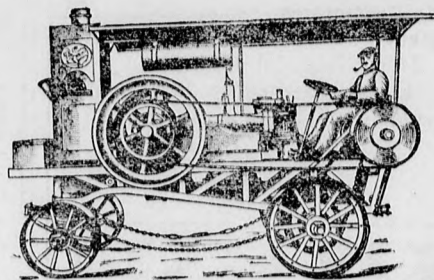
Catalog gratuit și
franco.

Gleichmann I.

atelier aranjat cu putere electrică
pentru repararea motoarelor și a mașinilor

DEVA, strada Aradului nr. 7.

Primește spre reparare grabnică și conștiințioasă motoare, mașini cu aburi, mașini
de îmblățit, precum și totfelul de mașini economice, instalațiuni de pompe pentru
vin, bere și fântâni, precum și aranjarea d u nou a conductului de apă. Execută tot-
felul de lucrări de arhitectură, precum: uși de eșier, ferestre de fier, balcoane, gratii,
porți, trepte de fier și fiero pentru legatul pereților. Primește spre reparare specială
gramofoane, mașini de scris, biciclete și cumpen. Cu oferte de prețuri servese la cerere.

Să ne credeți că este în interesul D-TRĂ dacă comandați coasa „Koronagyémánt”

Cu coasa „Koronagyémánt”

bătăuță odată se poate cosi ziua întreagă deoarece e făcută din
oțel-diamant, coase rele și moi nu se găsec între ele.
Pentru trănicia fiecărei buciți garanțăm.

75 80 85 90 95 100 110 cm. la comanda de 10
Prețul: 1 buc. 1.80 1.90 2.— 2.20 2.40 2.50 2.60 cor. buc. 1 se dă rabat.

Comandele se pot face prin
trimiterea banilor înainte
sau pe lângă rambursă la
Lengyel Testvérek magazin de coase
Koronagyémánt
Kaposvár, Fő-utca 22 T.

Atelier de curcării,
șelării și cofetării:

Orendi G. & Fein W.

(odinoară Școlătea curelarilor)

Sibiu—Nagyzeben,

Heltauerg Str. Ciszădnei 45.

Magazin bogat în articole pentru călător, călător, vânător,
sport și voiaj, pociști și procovături, portimonese și bretele
solide și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate.
Depozit permanent în curele de mașini, curele de cusut
și legat, Sky (vâzob). — Recomandă pe urmă cei mai buni
jampuri de piele fabricație proprie, pentru cavaleri și militari,
cari stau aștrus la te pe picior. — Reparațiile se execută prompt.
Mare deposit de hamuri pentru cal dela soierile cele mai
ieftine până la cele mai fine, coperitoare (foluri) de cal și
coafere de călătorie. — Comandele se efectuează conștiințios.

Georg Barthelmie

mechanic

Brașov, Strada Porții Nr. 41.

(Colțul dela strada Sfântului Ioan).

Atelier pentru mașini, de scris, socotit,
dictat și de cusut, apoi pentru aparate
electrice și fizice, lampe electrice de
buzunar, gramafoane, plăci, ace, hârtie
— de copiat și diferite utensilii. —

Telefon 380.

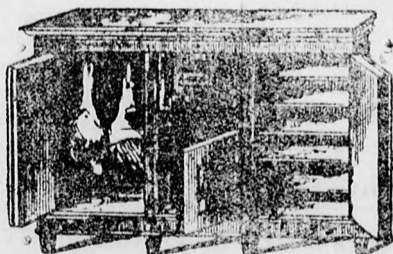
— Instructor pentru scris la mașină. —

Dulapuri de gheață

— sunt indispensabile pentru orice casă! —

Dacă vrei să cumperi un dulap de gheață bun, trănice și ieftin,
atunci comandă invenția proprie de dulapuri a lui **MOSKO-
VITZ** a căror părți constitutive se pot desface ușor și curăți,
făcând în gheață o economică de 5% la sută. — Prețuri foarte mo-
derate. Prospekte de prețuri ilustrate trimite gratis și franco:

MOSKOVITZ S.

fabricant de dulapuri de
gheață în

BUDAPESTA

Bérokocsis utca nr. 1.

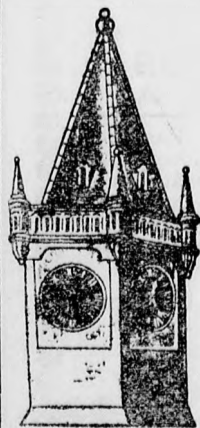
(Guttenberg palota).

Fabrica nouă de
OROLOGE DE TURN

Sarkadi Zoltán & Comp.

fabricanți de orologe pentru turnuri în
Nagyvárad Damjanics-u. 30.

(Casa proprie)

Recomandă introducerea admirabilelor oro-
loage de aramă, cari trebuiesc trase tot la 8 zile
odată, pentru biserică, palate, primării, fabrici și
cășărmi. Se pregătesc orologe pentru prețuri
convenabile, garanție mai mulți ani. Repararea
orologelor de turn se execută cu minuțiozitate.

Mănuși

bretele și jaretiere, îm-
pletitoare de ciorapi, cor-
dele de gumă, perini de
gumă pentru bolnavi,

irigatoare, precum și cele mai sigure prezer-
vative igienice de gumă și bandaje — cio-
rapi de gumă servând cu cele mai moderate
prețuri la

GUIDO BECSI mănușer și bandagist **SIBIU**
(Nagyzeben) Reispargasse nr. 7.

**ATELIERUL
DE FOTOGRAFIAT
A LUI**
Csizhegyi Sándor
 Cluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.
 (Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se măresc cele mai frumoase fotografii deasemenea acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz. — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

Kiss János
 fabricant de cuptoare și magazin de
 cuptoare de lut
Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Recomandă on. public din loc și jur magazinul lui bogat asortat cu **cuptoare de oțel și maiolică, sigure de foc, în stil modern și în diferite culori, cu aparat de fert în grabă, 25% economie în material de încălzit.** — Pregătește, reparază și clădește **căminuri și vetre de fier.** Comandele din provincie se execută grabnic, punctual și cu prețuri convenabile, pe lângă garanția de 2 ani.

THE VERA
 American Shoe
 Cele mai perfecte
 Cele mai comode
 și mai durabile
 ghete americane

din timpul modern pentru dame, domni și copii se află numai în asortimentul prăvăliei de ghete, pălării și articlii de modă pentru bărbați alui

Made by
Rice & Hutchins
 Boston, Mass. U.S.A.

BUCHSBAUM és T-sa
ARAD. Telefon 442.
 Cereți prospect!

Atențiune!
 Aducem la cunoștința on. proprietari și economi, că

Pe timpul trieratului

suntem în plăcuta pozițiune de a expedia imediat 2 garnituri cu aburi de trierat de 4 cai putere, 3 garnituri de 6 cai putere și 3 garnituri de 8 cai putere, precum și mai multe garnituri cu benzin de trierat și motoare cu prețurile cele mai ieftine și pe lângă cele mai favorabile condițiuni de plătire.

Cu stimă:

FRĂȚII BURZA mare magazin de mașinării economice și ferărie, reprezentanții cerc. a fabricii de mașini „Nicolsohn”.
ARAD, piața Boros Béni nr. 1.

Cassa de păstrare (reuniune) Săliște.

Primește depuneri spre fructificare fără anuț cu 4 procente, pe lângă anuț cu 4 procente și jum. la sută — iar depuneri mai mari cu 5 procente. Depuneri și ridicări se pot face și prin Cassa de păstrare postală. Darea de camete o plătește institutul. Acordă împrumuturi: pe cambii, pe ipotecă replătibile în rate sau în anuități, pe obligațiuni cu cavenți, ca credite de Cont-curent pe lângă asigurare ipotecară sau de valoare (acții și efecte publice). Dobânda variază între 8 procente și 6 procente la sută, după mărimea împrumutului și asigurarea oferită. Schimbă, adică cumpără și vinde, orice fel de monede streine cu, cursul zilei.

Direcțiunea.

400 decorațiuni și 36 premii de stat.

Motoare „OTTO” original.

Cea mai veche și mare fabrică de motoare din lume!

Cinci fabrici cu aproape 8000 lucrători și funcționari!

Locomobile de benzin și Garnituri de trierat cu motoare complete. Motoare de sine mișcătoare. Motoare de ulei brut și gaz sugător
 construiește în cele mai bune condițiuni

LANGEN & WOLF
 FABRICĂ DE MOTOARE.

Filiala: Timișoara-Iosefin,
 Stada Bonnaz No. 12.

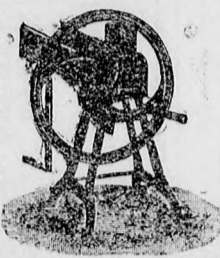
Cereți gratis cataloage și prețuri curente!
 Se caută reprezentanți solizi!

Peste 106.500 bucăți funcționează în toată lumea!

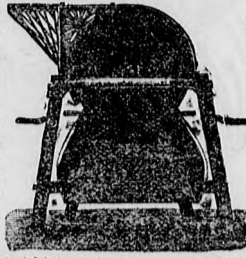

Hegyi János,

măstru lăcătuș de lucruri pentru zidiri și de artă.
Atelier de mașini și depozit de mașini agricole.
(Casa proprie) Aiud—Nagyenyed, Strada Tövisi-ut.

Primește ori-ce lucrare de lăcătușerie artistică și pentru zidiri, precum și lucrarea și repararea de mașini agricole și industriale. La acele mașini cari nu se pot executa în atelierul meu, am luat reprezentanța și depozitul, mai multor fabrici, despre a căror fabricații m'am convins în decursul anilor, că sunt neexcepționabile. Rog să se adreseze în ori-ce afacere referitoare la brânza aceasta, — la mine, servind ori și cui cu lămuriri. Țin în depozit și mașini de cusut, cele mai bune fabricații, precum și cumpene, cântare, decimale. — Prețuri ieftine. — Catalog gratuit. Se dau cu garanție și condițiuni de plătire și în rate.

KELLNER ZOLTÁN

prăvălie de lucruri de mână pentru femei și de garnituri de lucruri de mână, tipar de mustre și sală de desen

Am deschis în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belváros), Strada Mercy (Casa Galgon).

Atrage atențiunea on. dame și a institutelor asupra acestui magazin bogat asortat cu toffelul de lucruri de mână desemnate, începute și gata, garnituri, precum și asupra tiparului de mustre și a sălii de desen.

Mare magazin de cele mai noi și moderne perdele și velințe brodate.

Institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cisnădiei 5.

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

Asigurări asupra vieții

(pentru învățatori și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe speze de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infrației (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la fine anulului 1912.	K.	5,003.540 73
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,834.801 12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anulului 1910 { foc	„	119.830.992—
{ viață	„	11,020.266—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,204.317—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc în serviciul institutului cu condiții favorabile.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia“

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL“ și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN“

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
ți dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia“

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se computează cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia“

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Telefon pentru oraș și interurban Nr. 750.